

תתשיא. (ב) (א) ויפת תואר התיר כנגד היצר ועוד יש ישראל שחתך חוטמו או יש בו מום ואין בת ישראל חפיצה בו הרי יקח יפת תואר והכתוב לא אסר לאדם אשתו ככל ענין שחפץ ליהנות ממנה פן יתן עינו באחרת ויש לאיש לעשות כמו שכתוב במסכת כלה (ב) והיה מן הדין (ג) לאסור מלשמש כשאשתו מעוברת (ד) או בחדשים שקשים לוולד אלא שמא הוא או האשה יהררו אחר האסור להם מוטב שלא יהררו ושלא יאסר דבר שאי אפשר והחכם יתן את הדין שאין שם על לב איזה דבר התיר הכתוב מפני היצר ומפני שאי אפשר בעניין אחר ונתיב (שם יב יב) ויותר מהמה בני הזהר:

תתשיב. (ג) אם תראה איש שיגלה לך דעתו או על ידי נאמנים תרע דעתו או איש או אשה אמרו לך בבקשה ממך תעסוק לי לזווג לי שאהנה בזה העולם בו וגם באותו עולם כגון האשה שמבקשת אחד בחור יפה שאין לו בנים והיא רוצה שאף ממשפחה טובה שיהיה וגם תלמיד חכם וגם צדיק והנה מצא איש שיש לו בנים ואינו כל כך יפה והאב מפצירו לזה לזווג את בתו לו זה העוסק לזווגה לא ישמע לאב ולאם שלא יעבור על (ויקרא יט יד) ולפני עור לא תתן מכשול ונתיב (שם שם כט) ולא תזנה האריך:

תתשיג. אם שתי נשים אחת אומרת הלוואי שהייתי נשואה לבחור יפה ואחרת אומרת הלוואי שהיה לי איש שהיה טוב והנה שני בחורים אחד יפה וטוב ואחד בחור שאינו יפה יעסוק שהיפה והטוב למי ששאלה כהוגן נותנין לה יותר טוב ממה ששאלה כיון שרק חפצה למקום הראוי גם ראויה לזווגה יותר בשוב ממה שחשבה ובאחרת אל יזקק לזווגה שמא תשנא אותה:

תתשיד. במקום אחד היתה בת הנשיא ואמרו לאחר קח לך לאשה כי היא בת נשיא ואמרו לו אשריך אם תקחנה ותתכבד בנשיא ושאל לחכם אם יקח בת הנשיא ויתכבד בנשיא אמר לו החכם אם אתה שואל בכבוד העולם הזה כבוד יהיה לך אמר לו שאלתי מה ברצון הבורא בדבר אמר לו הנשיא צדיק ובתו רעה ואין לך לקחת הנשיא לאשה כי הוא זכר אלא בתו מוטב לך לקחת אשה טובה שהיא אינה בת נשיא מלקחת בת נשיא שהיא רעה מברעת את בעלה להיות כיוצא בה ואמרו (א) חות [דף ק"ה] דרנא וסב איתתא:

תתשמו. כתיב (ויקרא יט ג) ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש לה ישמא ולמה לא הקפידה תורה על אמו אם חנשא לבעל ועל בתו אם חנשא לבעל אעפ"כ משמא להן ולמה לאחותו הכעולה לא ישמא (א) לפי שמצוה הוא לכבד את אמו ובתו מצוה לכבדו אם כן לאחותו אפילו בתולה לא ישמא לה אלא מפני כי האדם צריך לפרנס ולהשיא את אחותו לבעל ואחר כך אין זקוק לה יותר:

תתשמו. (ג) יש זיוונים שלא יצליחו או שניהם או אחד מהם לשני אחים שתי אחיות וכן אב וכן שתי אחיות או אם ובת שני אחים (א) או אדם

(b) ט"ז. (ג) ט"ז. (א) טע"ז.

תתשיא. (b) קדושין כ"א א'. (ג) ובנדרים כ' ב'. (א) יבמות י"ב ב'. (ד) נדה ל"א א'.
תתשיד. (b) יבמות ט"ג א' ולפנינו: נחות.
תתשמו. (b) מדברי רבנו גרמה כי אינו מחויב לכבד את אחותו הגדולה וכן כתב בשבות יעקב ח"א סי' ע"ז כי רק את אחיו הגדול מחויב לכבד אבל לא את אחותו הגדולה.
תתשמו. (b) מלכד שרבינו סותר דברי עצמו שכתב בס"י תתריצ"ט: הנושא בת אחותו הוא חסיד יש להתעורר כי בהלכות גדולות הלכות חמורה כתוב: ומיכן תשובה למינין שאוסרין בת תאח כו' וכן כתוב בבבבטור ופרח ט"ה: כי הקראים אוסרים בת האח ובת האחות וכן

שהשיא בתו לאחי אשתו וכן האיש שהוא אלמן (ב) ויש לו בן ואשתו אלמנה ויש לה בת ומשיא בת אשתו לבנו או בן אשתו לבתו וכן (ג) שני חתנים שעושים נישואין בשבת אחת וכן אדם שנשא אשה ששמה רבקה או שם אחר ובנו לקח אשה ששמה רבקה ובן בנו לקח אשה ששמה רבקה לא יצליחו והנמצא היא לא תצלח שהיא משולשת או הוא משולש שהארס והבת ובת הבת לקחו ג' שמות שווין הנמצא הוא לא יצליח וכן שלשה או ארבעה שדרים בבית אחד ששםם יחד לא יצליחו או זרעם והרבה כיוצא באלה אע"פ שלא לנחש יש לחוש לא נאמר על זה (דברים י"ה יג) חמים תהיה:

תתשיז. (ב) שני אחים הנושאים שתי אחיות אחד מהם ימות או לא יצליחו לכך לא ישאו או יגרש אחד מהם את אשתו אם נעשה הדבר כך:

תתשיח. (ב) יש זיווגים שלא יצליחו ונפקא מינה לאיש חסיד למנוע מהם וליחדל ראובן שלקח את רחל ומתה וילדה בנים לראובן ולאחר מותה הניחה בנים לא יקח ראובן את לאה (א) לפי שאחד ממאה אין זוכין להוליד בנים משהי אחיות אלא אם לא הניחה בנים אם יקח לאה או יוליד ממנה בנים לפי שהראשונה אחותה לא ילדה לו וכן אם מת לאדם בתו וילדה לו אשתו בת אחרת אם הראשונה הניחה בן או בת או יקרא פעם שנייה בשם המת כיון שיש לה זרע ואם אין לה זרע או לא יקרא השנייה בשם המתה ואז יהיו לו בנים מן השנייה כך עניין השער וצריך רחמים גדולים להפוך השער מעניינו וכן שני אחים אחד נשא אשה אמר לו אחי עסוק שיתנו לי אחות אשת אחי או בתה או האב לקח אשה ואמר הבן עסוק לי באחותה או בתה אל תעסוק:

תתשיט. (ג) בחרו שבא לקחת אשה (א) כבת ארבעים שנה (ב) אל תהי עצת יראת ה' כאותו זיווג שהרי בת אחי וכת אחותו התירה תורה כי רובן קטנות מן האיש אחי אביהם או אחי אמותיהם אבל לאיש אסור לקחת אחות אביו ואחות אמו כי רובן יותר בשנים ממנו ואשה (ג) שמתה אחותה והיא פנויה והניחה בנים קטנים אם היה מותר לקחת אחות אביו או אחות אמו היתה ממתנת עד שיגדל והוא כשיהיה בן עשרים שמה היא תהיה בת ארבעים (דברים כ"ה ה) כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם יחדיו פרט לאשת אחי שלא היה בעולמו שהרי אמר הכתוב (שם שם ז) להקים לאחיו שם הרי כל שכן כשיהיה הוא בן י"ג הוא כבר בת שנים רבות וכשהוא בן י"ח או בן כ' היא אינה ראוייה ללדת (ג) שהרי אלמנה שעכבה בלא בעל עשר שנים שוב אינה יולדת שהרי לאחר שמת בעלה נולד זה ובן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה הרי עשר שנים אינם בכלל להקים זרע לאחיו ואין לומר דעתה היה עליו לפי שמה שאמרו חכמים שהתה עשר שנים בלא בעל

(ב) תשיז. (ג) תשיח. (ג) תשיט.

כתוב בגן עדן ענין עריות ובאלקוראן חזיון הנשים: לא תקחו לכם את בנות אחיכם ואת בנות אחיותיכם, כן הנני להעיר כי ברמזים הלכות אסורי ביאה פ"ב מוסף ואומר: ומצות חכמים שישא אדם בת אחותו והוא הדין לבת אחיו כו' ור"ת חולק ע"ז יענין יבמות מ"ב ב' תד"ה והנושא. (ג) יש להתעורר כי כזה אסור הקראים היינו בת אשת האב שיש לה מאיש אחר כמו שכתוב כגן עדן לר"א האחרון ענין עריות. ויענין פסחים ד' א' רב בר אחוה כו'. (ג) ענין ירושלמי תענית פ"ד ה"ה: שמונים זוגות כו' וענין דברי המחבר בס"י שיע"ה.

תתשיח. (ב) זהו ג"כ דעת הקראים שם בגן עדן הג"ל ויענין מועד קטן כ"ג א': מעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו כו'.

תתשיט. (ב) יענין ב"ב ק"ט ב': בת ארבעים שוב אינה יולדת. (ג) יבמות מ"ד א': כלך אצל שכמותך. (ג) שם ל"ד ב', אולם צ"ע דא"כ פשוט דהא דרשין שם י"ב א': אשר תלך פרט לאיילנות שאינה יולדת ואפשר לומר דבגדלותו אסור לייבם מצד הסברה וקרא

אינה יולדת זהו כשאין דעתה אבל כשיש דעתה לא זהו ודאי כנון (ד) בת רב חסדא על רבא לפי שהיה גדול אבל על קטן אין תאוה לכך אמרו (ה) שהתה עשר שנים שוב אינה יולדת כמה הקפידה תורה על פריה ורביה לפיכך אם בחור לוקח בת שנים שקרובה למי שנים שלא תתעבר הטובים אל יהיו באותה עצה:

תתשכ. ב מעשה באחד שהיה במדינת הים ומת והניח ממנו ביד נאמן שמע הבן אמר אלך אחר הממון ואוליך בני עמי וילמוד שמה לפני הרב שלשם והיה לו בן קטן ואמר לו החכם אל תוליך את בנך עד שתלד אשתך בן או בת כי המקום רחוק מאד כי לא יתכן לאדם שאין לו בנים ללכת [ע"ב] למדינת הים למקום שאין השיירות מצויות מפני שיעכב שם ואשה אחרת אינו יכול לקחת שם (א) כדרי אליעזר בן יעקב ועוד איך תהיה אשתו ענונה ועוד אם ימות ואחיו קטן מאד ואינו יכול לייבם וצריכה שנים רבות להמתין לכך ימתין עד שיהיו לו בנים: **תתשכא.** יבמה שנפלה לפני האחים (א) ומצוה בגדול לייבם ואם אין הגדול רוצה לייבם מפני שיש לו אשה או אין לו אשה ואינו רוצה לייבם ונס אינו רוצה לחלוץ כי רוצה לרחוק אותה שתתן כל אשר לה לו מצוה בשאר האחים אבל אם האח המת הביא הרבה עושר אל אשתו יותר מכתובתה והאח אמר לה קחי כתובתך ותחזירי לנו השאר והיא אומרת אין לי וידוע שיש לה יותר מכתובתה הדין עמו: **תתשכב.** המת כשחלה רוצה לאחיו לייבם את אשתו והאח רואה שאינה הגונה או כבר היו לה שני בעלים ומתו בלא בנים אפי' שמצוה לקיים דברי המת ואפילו אביו ואמו מצוים לו לייבם יחלוץ ולא ייבם ואם מצוה אדם לבנו שלא לחלוץ כדי לצערה והיא הגונה ורוצה לרחוק את קרוביה שיתנו לו ממון כדי שיתן רשות לבנו לחלוץ אל ישמע הבן לאביו ומעשה היה באחד שאמר לו החכם למה תקשה לכך או כנוס או פטור אמר והלא כבר מתו לה כמה בעלים מוטב שלא אחלוץ ולא תנשא לבעל ולא יכשלו בה בני אדם אמר לו החכם אתה תעשה מה שעליך מוטב ובני אדם יזהרו ממנה:

תתשכג. ומעשה באחד שלא חפץ לחלוץ וחלה ברגליו ואמרו לו אותו עון שאין חולץ זה גרם לו שחלה ברגליו וחלץ ונתרפא:

תתשכד. יביאך האלהים במשפט (קהלת יא ט) על כל נעלם אם טוב ואם רע (שם יב יד) כנון מי שתבע בת ראובן לתתה לו או דבנו והנה קצבו לתת כך כסף עמה ואחר כך אינו מכניסה לחופה שרוצה שיוסיפו לו על התנאי או שקצב ראובן כסף הרבה בשביל בתו וחפץ לתת ונגול או אבר ממנו וזה דוחקו לתת לו מה שנדר לו ואין לו והמתין שנים והכניס לבסוף את בתו או מי שתבע בת ראובן וראובן אמר כך וכך אתן לך כי איני יכול ליתן לך יותר לפי שאין לי והתובע ממתין שנה או שנתיים ולבסוף יעשה כמה שיתן ראובן הרי איתר שהיה יכול להוליד או שמעון שרואה שיש לו לפרנס וחפץ בבת ראובן ורואה שאין ראובן רוצה בו ודוחק לראובן שיתן לו כל אלה חומאים:

תתשכה. שלשה בחורים משלשה משפחות תבעו בנות איש אחר בא לחכם ואמר לו שלשים וקוקים יש לי להשיא בנותי אותו שהוא ממשפחת

(ב) פל"ד.

אחי לומר דבקטנותו הוי ביאה דאיסורא, ויעו"ש ק"א ב' וגם נפקא מינה אם יש אחרים שיכולה להם ודעתה עליהם מ"מ אסור ודי בזה. (ד) יבמות ל"ד ב'. (פ) שם שם.

תתשכ. (ב) יומא י"ח ב'.

תתשכא. (ב) יבמות ל"ט א'.

מעולה אומר תן לי חמשה עשר זקוקים ואקח את בתך וכן בחור אחר אמר כן הרי אם אתן לשנים שלשים זקוקים לא ישאר לשלישית כלום ואפילו ממשפחת גרועה לא יקחנה ושלשה בחורים ממשפחת בינונית שואלים כל אחד עשרה זקוקים ובחור ממשפחת גרועה שואל חמשה זקוקים אם אתן בת אחת למשפחת הטובה בסיו זקוקים ולבינוני ביי זקוקים ולגרוע בתי או שלשתן לבינונים אמר החכם אם היו מקצתן קטנות הייתי אומר תן סיו למשפחה מעולה והשנייה לבינוני והשלישית תמתין עד שתרויח ועתה גדולות הן מוטב שתשווה בנותיך לבינונים ועם כל אחת עשרה זקוקים ואל תקל אחת בשביל אחרת כלומר בשביל כבודה:

תתשכז. (ב) אחד אמר לחכם רוצים לתת לי אשה מיוחסת ואין להם ממון לאביה ולאמה לתתה לה וגם אין לי במה להתפרנס ואני דואג פן אצטרך לנגוב ולעשות עולה ורוצים לתת לי במקום אחר שאינה מיוחסת כל כך רק אינם פסולים לבא בקהל אמר לו החכם כיון שאין לך ואם תקח במקום עוני הרי תצטרך מיד לקבל מן הגבאי ולא יתן לך כדי פרנסה ותצטרך ללכת מעיר לעיר כל ימך ותהיה ברעה ובדאגה ולא תוכל ללמוד מפני הדאגות טוב שתקח במקום עושר ולא תצטרך לנגוב ולעשות עולה ואם מן השמים יהיה ובניך יהיו טובים ועשירים יהיו קרוביך שמחים שיתחתנו בהם כיון שאתה לוקח לשם שמים כדי שלא תחמא:

תתשכח. (ג) איש אחד נשא אשה שלא כחצו (א) וברך שתי ברכות ברוך דיין האמת ברוך הטוב ומטיב ברוך דיין האמת שהזמין לו אשה [דף קיז] שלא כחצו וברוך דיין האמת שלא לקחה ברצון אלא מחמת דוחקו וברוך הטוב והמטיב שנתן לו ממון הרבה אמרו לו זה אינו דומה למי ששמע שמת אביו ויורשו שמברך ברוך דיין האמת וברוך הטוב ומטיב לפי שבידי שמים הוא שמת אביו אבל אתה בידך היה למה לקחת אותה אמר דיקדוקי עניות גרמו לי וגם על פי הנזירה (ב) כי מי יום קודם יצירת הולד גזרין איוו אשה לאיש ולכך ברכתי ברוך דיין האמת: **תתשכח. (ג)** (א) אמר שמואל שמא יקרמנו אחר והאמר רב יהודה אמר שמואל בכל יום בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני אלא שמא יקרמנו אחר ברחמים כי הא דרבא שמעיה להווא נברא דקבעי רחמי ואמר תזמין לי פלונית אמר ליה לא תיבעי רחמי הכי אי חויה לך לא אולא מינך ואי לא כפרת בה' בתר הכי שמעיה דקאמר או איהו לימות מקמה או היא תמות מקמיה אמר ליה לא אמרי לך לא תיבעי עלה דמילתא הכי אמר רב טשום ר' ראובן בן אצטרובלי מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש מן התורה שנאמר (בראשית כד) מה' יצא הרבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב מן הנביאים שנאמר (שופטים יד) ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא ומן הכתובים דכתיב (משלי יט) בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת הרי אפילו גויה לפי שהיא נגזרה אילו זכה היא מתניירת וכשלא זכה לוקח לו גויה והא דאמר שמואל שמא יקרמנו אחר אין פירושו כך שיקרמנו אחר ויקחנה אחר וישכבנה ויבעלנה כי זה אינו יכול להיות שיועיל בתפלה לישא ולבעול ותרע שכן הוא שהרי אמר כי הא דרבא אמר אי חויה לך לא אולא מינך ואי לא כפרת בה' כך פירושו ואם לא נגזר שתקחנה לאשה ואם תתפלל בחוץ כדי שתשאנה ואם לא נגזר שתהא אשתך ובתחוננים יכול להיות שתשאנה

(ב) טע"ז. (ג) טע"ח. (ד) טע"ט. (ה) טע"י.

תתשכז. (ב) המניח בהלכות קטנות נשאל למה אין מברכין שהחיינו על נשואי אשה? והשיב עד שאתה שואלני על שהחיינו שאלני למה לא יברך ברוך דיין האמת. (ג) סוטה ב' א'. **תתשכח.** (ב) מ"ק י"ח ב'.

ספר חסידים

ושחקים אבל לא יתגלגל שחבעלנה אלא תכפור בה' ותתן לה נט ותגרשנה כי אין לתפלה מועיל שום ערמה שיוכל לבעול כשלא נגזר ואם תאמר וכי יעקב אבינו לא ידע זה אם כן למה הוצרך לעבור שבע שנים (ב) הרי תדע זה מנחם הנביא: **תתשכמ.** (ט) אחד היה מתענה תעניות שהקב"ה יתן לבנו אשה טובה והזמין לבנו ובשגדל הבן והיו לו בנים מתה אשת האב אמר הבן לא אהיה כפוי טובה נגד אבי והתענה גם הבן מ' תעניות שיומן הקביה אשה טובה לאביו אחר שמתה אמו שאל בתוך ל' יום אם יוכל לגלגל כל הראש שער ראשו אמרו לו אם ראשו מלא שחין ובעבור השחין מגלגל מותר ואם לאו לא יגלגל שהרי בשר באב אמרו (א) אם חטטין בראשו סך:

תתשל. (י) מעשה בבתולה אחת שלא היתה מתקשטת אמרו לה מי ישא אותך שאינך מתקשטת ואין תובעין אותך אמרה כיון שהקב"ה מצביא היוזגין (א) ונתגלגל הדבר שלקחה תלמיד חכם צדיק:

תתשלא. יהודי אחד היה הפץ באשה אחת שהיה אוהב אותה והיא אותו ושלה שדכנין לאביה ולאמה ואמרו בתינו אינה רוצה והיא שלחה בסתר אנכי חפצה כך אבל אבי ואמי עוסקין בשידוך אחר רק תמתין כי לא יקחני ואחר כך יעסקו בי עליך רק תעסקי תחלה האיד נוכח להתפרנס ולא רצה להמתין ונשא אשה אחרת והיא היתה חפצה בו לסוף מתה אשתו ואהב מאד אשה אחת ששמה כשם אותה שהיה מתחילה חפץ ולא רצתה להמתין וגם חפצה בו ולא הספיק לקחת את זאת עד שנישאת לאחר היה תמיה מה זה אשה ששמה כשם הראשונה ושתייהן לא נדונו לי למה אהבתי והן אותי ולבסוף לא נדונו לי וחקר ואמר מפני שצערתי אותה הראשונה שדעתי עליה ודעתה עלי ולא רציתי להמתין לכך נעשה לי כך: **תתשלב.** (ג) כל איש שרבות נשים מצפות עליו או אשה שרבים אנשים מצפים עליה מחמת יופיה לבסוף תינשא לשאין הנון לה [ע"ב] ותתחרט שאם תנשא לאיש טוב נמצא רבים מצטערים על ידה לכך לא רצה הקב"ה שרבים יצטערו על ידה:

תתשלג. (ג) ולמה יהיה זה שמי שאינו הנון יבואו לו בלא מרחים ובלא צער אשה כחפצו ולצדיק בכמה מרחים כדכתיב (הושע יב יג) ויעבד ישראל באשה ובאשה שמר וכתיב (בראשית לא מא) עבדתך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך וכתיב (שם שם י) הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה ותרד שנתי מעיני ויש צדיק במקום שחפץ לא יקח אלא כאשר לא חפץ יקח במרחים ובצער כי זה העולם מהנים ממנו לרעים אפילו בלא תפלה ובלא צער אבל לצדיק אין רוצים לההנות לו עד שיצטער כי הקב"ה חפץ שלא יהא לצדיקים שמחה שלימה (ד) שהרי כשהיה (א) רבי שוחק היה פורענות באה כי הצער של צדיקים מכפר ומעביר פורענות מבני אדם שהרי (ב) כשהוכה מיכה על הלחי לכך לא נפלו ישראל אלא אחאב לבדו לקיים (מ"א כ מב) והיתה נפשך חחת נפשו אבל (שם שם) ועמך חחת עמו לא נתקיים על עמו לפי

(ה) ע"ד. (ג) ע"ה. (ד) ע"כ ע"י ע"י.

(ג) ר"ל נתן הנביא ידע ששלמה ימלוך ואעפ"כ השתדל בזה ששלח את בת שבע לרוד וכן כתב הרב אברבנאל מלכים א' א' ו' ולשואל שישאל איך נתן הנביא לא האמין בנבואתו כו'.

תתשכמ. (ה) ירושלמי ברכות פ"ב ה"ז

תתשל. (ה) צ"ל היוזגין אינו דוגמת כלל ונתגלגל כו'.

תתשלג. (ה) גדרים נ' ב'. (ג) ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ה ויע"ש חושב וכתב הרמב"ם בפרק י' מהלכות יסודי התורה ה"ד: דברי הפורעניות כגון שיאמר פלוני ימות כו'. אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו ואין אומרים תנה דבר ולא בא שהקב"ה איך אפים ורב

שהוכה על הלחי ואם תאמר והלא (ג) כשנידו את ר' אליעזר באותו יום לקה העולם שלישי ולמה לקו והלא צער הצדיקים מכפר אלא לפי שר' אליעזר תבע עלבונו על שציערוהו ושירדעו הכל שכדבריו הוא ולכך לקו אבל כשהצדיק לוקה והוא אומר בלבו נוחא לי זה הצער כדי שיהו העולם נהנין או נהנין באיזה צער שיהיה ורוב מה שנהנין מאותו ענין שהצדיק מצטער ועוד (משלי יד כג) ככל עצב יהיה מותר כך בשמחת הצדיקים יהיה עצבון ויכול להיות שקודם שבא הצער לצדיק היה לבו שמח או שחוק וכתיב (קהלת ב ב) לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זה עושה וכתיב (משלי יח יב) לפני שבר יגבה לב איש וכתיב (שם טז יח) לפני שבר נאון ומכל מקום יש לו לאדם לחשוב שמא באותו צער שאירע לו עשה צער לשום אדם. ובצער שאדם שריו יבקש בעבור כל אותם שמצטערין בזה הצער ובוהו העניין שהקבי"ה יענה לו שנאמר (תהלים נה יט) כי ברבים היו עמדי בשביל רבים שהיו כמו כן בענין אותו צער: תתשל.ד. (ט) אחד אהב אשה אחת ושאל אם מותר לראותה שהנידו לו למה אתה אוהב אותה והלא אינה יפה כל כך אם היתה מכיש בה לא היה לכך רודף אחריה ואסרו לו כי מביאה לידי קושי עוהו ולידי קרי אם יראה ועוד זכות ושכר גדול יש לו שנפשו וכל מחשבותיו עליה ואעפ"כ (ישעיה לג טו) עוצם עיניו מראות ברע:

תתשל.ה. (ט) כל צער שאדם סובל באותו ענין עושין טובה לזרעו שנאמר (שם נג י) יראה זרע יאריך ימים וכתיב (משלי כ ו) אשרי בניו אחריו: תתשל.ו. (י) איש אחד היה אוהב אשה אחת ולא הכירה ולא היה יודע למה והיה תמיה על מה ולמה נעשה וחשב באיזה עון ולא מצא וחשב שמא כשיבא זרעו לידי כך שיאהבו הקב"ה יתן להם מה שאוהבים וכך היה והיה מתפלל רבוננו של עולם גלוי וידוע לפני כסא כבודך מה שנפשי אוהב אותה אשה פלונית לא מעון שאני מתאוה אליה כי אני מכירה ואם ממך שאני אוהב אותה תתברך ואני סובל כאשר טוב בעיניך ואם מעשה כשפים הוא רבוננו של עולם תן בלבי שאעשה להתירני ויהי רצון שלא אתאוה למיתת אדם ומתוך אהבתה אמר רבוננו של עולם איך יתכן שאקח שום אשה אחרת מן אחרוש עליה רעה ופן אשנאנה באהבתי פלונית? ופעמים מן השמים שאדם אוהב אשה ואשה את איש אע"פ שלא יקחנה כדי שיקוין בנשים אחרות שלא נגורו לו והאשה באנשים שלא נגורו לה? ומי שמכושף אין תקנה כמו שיצא מן העיר וידור בעיר אחרת ויקח בעיר אחרת אשה ויש שאוהב מפני שהורע של זה ושל זה יתחתנו ויש שאוהב אם יקחנה יצטער ופעמים לטוב וכתיב (בראשית כט כ) ויהיו בעיניו כימים אחרים באהבתו אתה ונעשית עקרה ולכסוף לטובה:

תתשל.ז. (י) דע שאדם נופל ביר דבריו אדם אחד התענה ימים רבים שיומין לו הקב"ה אשה שהוא אוהב ולא נתקיים תעניתו ותפלתו אמר להם הרי התעניתי ובכיתי ולא הועיל לי אמר החכם [דף ק"ז] שמא אותה לא נגזרה לך ולמה אין מועילין תענותי ודמעותי שאני מתענה ומתפלל שיסיר לבי ממקום שלא נגזר לי וישים לבי לאהבה אותה שגזר לי מעתה שאשים לבי לה אמר החכם מפני שאתה צופה בנשים והאיך תסיר לבך מהן לבסוף לקח אשה שלא מצאה חן בעיניו אמר (ב' ט"ז. ג) ט"ז. (ג) ט"ז. (ד) ע"כ ט"ז. (ה) ט"ז. (ו) ט"ז. (ז) ט"ז. (ח) ט"ז. (ט) ט"ז.

חסד ונחם על הרעה כו'. לכן גם במכירה אף על פי שלא נתקיימה כל נבואתו אין לחוש לזה. (ג) ב"מ נ"ט ב'.

תתשל.ח. (ב) כעין מה שאמרו ב"ק ג' א': דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו וזרעו.

כל תענותי לא הועילו לי אמר החכם שמעתי דברי נאווה מפך שאמרת לא הייתי לוקח פלונית בכל כסף וזהב כי אביה כך וכך לכך אותה עצמה זימן לך הקביה כי דברי נאווה רשחות הן לבעליהן ומכל מקום התעניות והתפללות יועילו לך לשאר דברים שייטיב לך או לזרעך מאותו העניין אבל דע לך שכל הצער הבא עליך בשביל שהיית צופה בנשים וזימן לך מה שלא מצאה חן בעיניך ובשביל התעניות והתפללות אפשר שתאהב בואת ותצליתו יחדיו מפני שממכת על התעניות ולא עסקת בכשפים: תתשלח. אחד חלם ובא לפני חכם אמר לו חלמתי שיש לי לקחת אשה פלונית ואמרה לי אינה חפצה לינשא לי והייתי לוקח אשה אחרת אלא שנראה לי עון שלבסוף חמות ויש לי לקחת אותה שחלמתי שתנשא לי אמר לו החכם (א) דברי חלומות אין מעלין ולא מורידין אין לסמוך על החלומות ואין עון שתקח אשה ואילו היה נגזר שאותה שחלמת תקח הייתה מתרצית לך ואם תאמר להמתין כמה שנים עד שתתמצה זהו ששנות ועון (קהלת ה ב) כי בא החלוש ברוב ענין פעמים שאדם חולם שיש לו לישא אשה פלונית לפי שרברו ממנה ופעמים שיחלוש שיש לו לישא אשה שהיא כבר מתה אין לסמוך על החלומות ואם יחלוש על אשת איש שתנשא אם ימתין הרי מצפה למיתת הבעל וחושא שקונה לו הרהורי עבירה ואינו מקיים פריה ורביה:

תתשלם. אחד היה יודע לעשות בלחישות לדעת עתידות בא לאיש צדיק אמר לו תוכל לברך להקביה על מה שנזר עליך שראיתי שיש לך לקחת אשה יפה אמר לו מי היא אמר לו פלונית בת פלוני אמר לו והלא אשת איש היא אמר לו ברור לי שתנשא לך אמר לו היום לא יום בשורה הוא ולא אברך על מיתת איש שיש למות בעבורי ומי יודע שאני טוב ממנו אמרו לו אם כן איך יקח אדם אלמנה אמר זה אינו דומה לפי שכבר מת אבל אתה מניד לי בעודי חי ואני אחסלל תמיד על חייו וכן איש ששונא את אשתו והיא חולה יתפלל בעדה אע"פ שלבו היה שמח במיתתה (א) ולא היה מתפלל בהן גדול על צרכי עצמו לפני ולפנים ובהן גדול אסור באלמנה פן יתפלל לפני ולפנים על זה שימות שום אדם וישא אלמנותו:

תתשמ. שארית ישראל וגו' ולא ידברו כזב ולא ימצא בפייה לשון תרמית (צפניה ג יג) אם יש לאדם בן או בת לא יאמר כך וכך רצו לתת לי שהייתי נותן בתי לאיש פלוני או בתו לבני (אז) יאמר כך וכך רצו לתת לי בסתורה שלי ולא היו דברים מעולם:

תתשמא. איש אחד תלמיד עיכב ולא בא בעת ללמוד ואמר לו רבו למה עכבת אמר לו דיברו לי מאשה שהייתי לוקח אותה לי לאשה ועניתני אני חפץ לקחתה רק שיש לי להמתין כמו חרש עד שיבא אחי אמר לו החכם ומה דעתך לעשות אמר אין בדעתי ליקחנה כלל אמר לו למה אתה מרמה אותם אמר לו כי אני מבקש אשה אחרת ואני אומר להם אם לא תתנו לי כך וכך הרבה כסף אקח אותה פלונית אמר לו החכם בשביל תקנתך אתה מעכב אשה אחרת ברע אתה עושה כיון שאינך חפץ בה תאמר מיד מה שבדעתך שאינך רוצה כדי שיפנו על ימין או על שמאל מיד אמר לו איני רוצה כדי שיהיו יראים ממני ויתנו לי הרבה אמר לו

(ב) ט"ז. (ג) נאלץ כפי חס"ל ונכ"י תתכ"ג וס"י תתכ"כ"ע.

תתשלח. (ב) גיטין נ"ב א.
תתשלם. (ב) יומא נ"ג ב.

לא יתכן לעשות כך ליהודי טוב גם לא על מקח ועל ממכר לעמוד על של ראובן ולדבר עם ראובן כדי להטעות את שמעון (א) וכן מי שקנה [ע"ב] כבר אין לגנות מקחו וקודם שיקנה אין לשבח כיצד ראובן שראה חפץ שרוצים לקנות משמעון ואמר ראובן לשמעון אותו חפץ שבירך שזה מה ואינו שזה אלא שמונים וראובן אומר ועושה זה כדי שלא ימכרנו ויחשוב לא אתן בשמונים שמה ראובן יכול במאה וראובן אומר אחר כך כיון שאין נותנין לך אלא שמונים תן לי ואתן לך שמונים לא יתכן לרמות ולהטעות שום אדם:

תתשמב. מעשה באיש חכם ערום וצדיק והיתה לו בת יפה מאד והיו שנים שהיו מבקשים שיתן בתו לבנו וזה שהיתה הבת שלו אמר בסתר לאיש אחר תעשה בעבור אהבתי ותקבול לב"ד ותטעון עלי כך למחר עשה כן ואמר אותו שהבת שלו פלוני ופלוני יהיה ב"ד והיו נושאין ונותנין בדין ואמר זה שהבת שלך לחבירו זה הדין אפילו עם הארץ יכול לרדן שירגיש שאני המסקר וכשבאו לגמור הדיו היה אחד אומר לאבי הבת אני עוזר לך וחבירי עוזר לאותו שכנגדך אמר אבי הבת תפסקו לי הדין אמר הדין עמך ואותו אחר אמר אין הדין עמך אלא עם חבירך ונתן את בתו לבנו לאשר חייבו כעס אותו האיש שהיה מוכחו ואמר איך אתה כפוי טובה וגם אותו בעל דינו אמר (ש"י טו) לאהבה את שנאיך ולשנוא את אהביך ואמר זה לאותו האיש אתה אהבתי אהבה תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה ואמר לחבירו לפי שאתה היית אומר תן בתך לזה שהוא יותר טוב הראיתי לך מי הוא יותר טוב זה שהייתי הרבה היה קשה לו פן אכעס שלא אתן את בתי לבנו ואעפ"כ לא החניף לי הרי הוא צדיק לך כשאתה רואה שמחניפין לו יתרחק מהם ואל ישב בדין עמהם ולא שום שותפות יהיה לו עמו ואת אשר לא החניף לו אע"פ שצריך לו זה יקריב אליו ויתחבר לו:

תתשמג ב כתיב (יחזקאל טו ח) ואעבור עליך ואראך. אדם שרוצה לקחת לו אשה ורוצים לו (א) יש לו לעבור שם לראותה ושהיא תראה אותו והוא יראה אותה שאם לא יישר בעיניה לא יקחנה ואם יקחנה בלא ראות שמה ישנא אותה ויקוה ויתאוה למיתתה (ב) וכתיב (משלי ג כט) אל תחרוש על רעך רעה ואין להביא ראה מיצחק אבינו שלא ראה אותה כי לא יש לצאת מארץ ישראל (יחזקאל טו ח) והנה עתך עת דודים כשעומדת על פרקה או לעשות נישואין כי כשהאיש לוקח קטנה שאינה ראוייה לביאה ולהריון כאילו הוא זנות כשאינה יכולה להתעבר שאינה ראוייה לקבל הריון ואמרו (ג) שמעבב המשיח ואמרו (ד) כהן לא יקח איילונית וכתיב (ויקרא כא ז) אשה זונה וחללה לא יקחו ואע"פ שלשיראל מותרת כמו קטנה מותרת אף לכהן אלא יש דברים שהחירה תורה ליתובי היצר ואע"פ שאינו טוב ואמרו חכמים (ה) על קטנה מן השמים ירחמו ולא תשמש במוך וכתיב והנה עתך עת דודים (ו) הנה עתך עת דודים בנימט' העומדת על פרקה (ז) דדים כתיב בדדים ניכר כדאמר במסכת נידה (ח) (משלי ב יז) העובת אלון נעוריה (יחזקאל טו ט)

(ב) ע"פ. (ג) עתך לקמן סי' תמנ"ט.

תתשמא. (ב) כתובות י"ז א': מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגנו בעיניו. **תתשמב.** (ב) קדושין מ"א א': אסור לקדש אשה עד שיראה. (ג) כעין מה שאמרו יבמות י"ז ב': לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה משום שנאמר אל תחרוש על רעך רעה וגו'. (ד) נדה י"ג ב'. (ד) יבמות מ"א ב' ובנדרים: כהן גדול וזה טעות כמו שמוכח ביבמות שם שאפי' כהן הדיוט אסור ליקח איילונית. (ה) יבמות י"ב ב'. (ו) צ"ל: הנה עתך עת בנימט' העומדת על פירקה וכו' ויהיה המספר מכוון. (ז) ר"ל חסר וי". (ח) מ"א א' ומה שמסיים העובת אלון

וארחצך במים ואשטף דמיך (ט) שצריכה מבילה קודם נישואין אע"פ שלא ראתה דם (שם שם) ואשבע לך ואבא בכרית אתך נאם ה' כלפי למעלה נאמר אבל אין נשבעין שמא יתן לה נט:

תתשמך. (ו) הנה אמרו (א) כל מי שלוקח קטנה מעכב את המשיה ואם תאמר אם ילך בלא אשה לא יקפיד על זה ולמה אינו מעכב משיה, אלא אם ילך בלא אשה חוטא כמו (ב) שאמר רב הונא על רב המנונא ומכל מקום כל זמן שלא יקח אשה אין שכבת זרע יוצא ממנו אלא לאונסו אבל אם לוקח קטנה הרי מרצונו מאבד שכבת זרע ומשליך לאיבוד ואם תאמר (ג) ג' נשים משמש במוך לבעלה לפי שכבר לקח וחכמים אומרים מן השמים ירחמו ואם תאמר אם כן כשאשתו מעוברת הרי הזרע לבטלה שהרי בג' חדשים הראשונים אין ירוע בברור שהיא מעוברת לכך יבא עליה אע"פ שכבר מעוברת והלוקח קטנה שיש גדולה או חוטא למה לוקח קטנה כששתיהן שוות מבנות [דף ק"ח] טובים ומ"מ אם בת י"ג שנים אע"פ שרבות בנות אין יולדות עד י"ז שנים כשאין גדולה כיון שראוייה ללדת [טוב עושה]:

תתשמך. (ז) (א) המוליד ממזר לא קיים פריה ורביה (ב) אדם הראשון היה מסוף העולם ועד סופו (ג) ובקשו מלאכי השרת לומר לפניו קדוש כי היה מלא כל הארץ בא הקב"ה ומיעטו (ד) ולקח מאבריו קצת והיה מונחין חתיכות בשרו סביבותיו אמר אדם להקב"ה למה אתה גוזלני (איוב י ג) הטוב לך כי תעשוק כי תמאס יגיע כפיך וכתיב (תהלים קל"ה) ותשת עלי כפכה אמר לו אני מחזיר לך (בראשית א כח) פרו ורבו ומלאו את הארץ כבראשונה והיינו דאמרי (ה) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבנוף אמר לו הקב"ה טול אותן חתיכות ותפורם בכל הארץ ומקום שתשליכם שם ישובו לעפר כשהיה ויתיישב המקום מורעך (ו) ובמקום שתנוור לזרעך לישראל שם יהיו ולגוים שם יהיו והיינו שנאמר (ירמיה ב ו) בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם שלא זרק שם מברשו מכאן יש לומר למוליד ממזר לא מיבעיא דלא מקיים פריה ורביה אלא שמעכב המשיה דקאמרי ממזר לא חיי ואותו ממזר שמוליד לא יוליד בנים דלא חיי כמריפה דאינה חיה ואילו אותו הזרע שהזריע בפסול אם היה מזריעו בכשרות והיה מוליד בן או בת שהיו מתקיימין והיו מולידים גם בנים אחרים נמצא שהפסיד כל זה והסר מנוף אדם הראשון:

תתשמו. דע והבן כי לא כל העונשים שלמעלה נכתבו בחומש כי עונש לפריה ורביה לא שמענו והנה נאמר לחזקיה (מ"ב כ א) כי מת אתה ולא תחיה (א) מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא על שביטל פריה ורביה ממנו וכן צוה הקב"ה על פצוץ דכא שלא יבא בקהל אע"פ שאשה אינה מצווה על פריה ורביה התורה חפיצה שכל בת ישראל תינשא למולידים וכתיב (ויקרא יב ב) אשה כי

(b) פל"ט. (ג) פ"ק.

נעריה הוא להראות לנו כי בימי נעוריה צריכה הבתולה להיות לה אלוף היינו להנשא. (ע) נדה ס"ו א'.
תתשמך. (ב) שם י"ג ב'. (ג) קדושין כ"ט ב'. (ד) יבמות י"ב ב'.
תתשמך. (ה) הרמ"א בשו"ע אבן העזר ס"ו א' פסק דקיום מצות פו"ר ואולי מיייר רבנו בממזר שאינו ירוע דלא חי יעוין יבמות ע"ה ב'. (ז) חגיגה י"ב א' וכן בפדר"א פו"א ובחקדמת הזוהר ט' א'. (א) בראשית רבה פרשה ח'. (ד) זה לא נמצא שם ויעוין רבה תשא פרשה מ': עד שאדם הראשון מוטל גולם בו יש שהוא תלוי בראשו של אדם ויש שהוא תלוי בשערו ויש שהוא תלוי במצחו ויש בעינו ויש בחוטמו ויש בפיו ויש באזנו כו'. ובספר אלדר. הדני ל"א עפשטין צד 68: ירדן אל אדם ומצאו אותו כי נשתנה דמותו (כעין שאמרו במדרש רבה שלפנינו: ששה דברים ניטלו מאדח"ר ואלו הן זיוו שנאמר כשנת פניו ותשלחהו) ונתגתרו אבריו אבר אבר בו יעו"ש. (ה) יבמות ס"ב א'. (ו) ברכות ל"א א': כל מקום שגזר אדח"ר כו'.
תתשמך. (ב) שם יו"ד א'.

חוריע וילדה (ב) אע"פ שבגיוורת לא הזהיר שלא נקרא קהל התירה לכרות שפכה ביפת חואר (ג) מוטב שיאכלו בשר שחומה ואל יאכלו בשר גבילה:

תתשמז. במכילתיה (א) (שמות כא י) אם אחרת וכו' מכאן אמרו חייב אדם להשיא את בנו (ב) במקום אחד שכל זמן שאדם יודע שבניו נשמעין לו כשהן אצלו בעירו שאם יתרחקו אם יחטאו מי יזכיהם ומי יורה אותם: **תתשמה.** (א) כתיב (דברים ד ט) והודעתם לבניך ולבני בניך אימתי אתה זכאי לראות בני בניך כשתשא את בניך הקטנים לכך מצוה לאדם כשהוא בקטנותו שיקח אשה וישיא בניו כשהן קטנים ומהרה יקיים והודעתם לבניך ולבני בניך ומכאן ואילך מעתה ועד עולם אינה פוסקת מורעו כדכתיב (ישעיה נב כא) ודברי אשר שמתי בפיו לא ימוש מפיו ומפי ורעך ונני מעתה ועד עולם לכך והודעתם לבניך ולבני בניך:

תתשמט. (א) בתחילה השיא אברהם ליצחק אשה ואחר כך לקח קטורה (ב) ומה שרב עמרם לקח לעצמו קודם לבנו לפי שלא רצו להתה לבנו אלא לו ואמר כיון שהפצים לתת אותה לי אקהנה ושמה לא כנסה עד שהיה אשה לבנו [אבל אם האב מצא אשה לבנו] והאב הפך להשיאה לו ואינו רוצה הבן הרי האב יקח אשה לו ואם אירס הבן אשה וחפץ האב לעשות נישואין של בנו ואין הבן רוצה להכניס או יקדים האב כיון שהבן פושע:

תתשנ. (א) אדם שהוא בחור וחפץ לקחת אשה יחשוב או כמה הרורים וכמה צער הוא סובל ויחשוב כשהיה בניו מניעין לפירוקן שישיאם כי צער לפניו שהולך בלא אשה ופעמים אין יכולת בידו לכך יתפלל שיומין לו הקב"ה ויווין בעתם לכל צרכם ותקנתם הרי משה רבינו בראותו שלא יכול לחזור במצרים לקח גיורת ולמה נולדו ליהודה פריץ וזרח בגלגל עבירה כי תמר ראויה לו היתה אלא מפני שנרם למכור את יוסף והיה בן שלשים שנה עד שלקח אשה ובגלל אשה הושם בכית הסוהר ובשביל שיהודה גרם שלא נזדמנה ליוסף אשה עד שהיה [ע"ב] בן שלשים לכך לא מלך דוד עד שהיה בן שלשים (ש"ב ה ד) ד"א (בראשית מט ט) מטרף בני עליה אתה לא הרגת את יוסף גרמת לו שנחגלל שהיה בן שלשים שנים לכך מלך דוד כשהיה בן שלשים שנים:

תתשנא. (א) מעשה באחד שהיה תדיר עוסק לזווג ויוונים ועסק בנישואין קודם כשהלך לעולמו בהוליו אירס לבנו אשה (א) וצוה שיעשו נישואין (ד) לאחר לי יום אחד מותו אמרו לו לאחר י"ב חדשים אמר לא כי כל ימי הייתי עוסק לזווג ואיני רוצה שעל ידי יעכבו נישואין ואפילו נישואי בני משום פריה

(ב) תתשנ"ב. (ג) תתשנ"ד. (ד) תתשנ"ה. (ה) תתשנ"ו. (ו) תתשנ"ז. (ז) תתשנ"ח. (ח) תתשנ"ט.

(ג) הלשון מנומנם וכצ"ל: אע"פ שבגיוורת לא הזהיר לכרות שפכה (כמו שאמרו יבמות ע"ז א') שלא נקרא קהל, התירה יפת תואר כ"ו. (ג) קדושין כ"א ב': מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחומות ואל יאכלו בשר תמותות גבילות.

תתשמז. (ב) משפטים פ"ה ג'. (ג) לפנינו במכילתא: מכאן אמרו חייב אדם להשיא את בנו קטן, במקום אחר (ובילקוט משפטים רמז ש"א: ובמקום אחר) מהו אומר והודעתם לבניך כו' והוא תרש שחייב רבנו בסמוך בס"י שאחר זה, אבל רואים אנהנו כי "במקום" הוא נמשך למטה ולא למעלה כפירושו של רבינו ולא אחד בדל"ת רק אחד בדל"ת לכן דברי רבינו צ"ע.

תתשמה. (ב) שם במכילתא ובירושלמי קדושין פ"א ה"ז.

תתשמט. (ב) מדרש רבה בראשית פ' ס'. (ג) קדושין נ"ט א' ולפנינו רבין חסידא.

תתשנא. (ב) מדברי רבינו משמע שאם היה מצוה לכנס בתוך לי יום לא היו שומעין לו ויענין י"ד ס"י שר"מ ס"י בהג"ה.

ורביה ומשום שלא ירהר הרחורים רעים אבל זה אין האב יכול לצוות לבנו שבתוך ימי אבלו לשמש מיטתו וגם אין יכול לצוות לבנו כשאשתו יריאת חמא שיחן לה נט: **תתשנב. ב.** האיש שמשא את בתו יצוה לה שלא תעבור ימי טבילתה ולא תאמר לבעלה לא אטבול עד שתתן לי כך וכך מעות או אותו חפץ כששניהם מתכוונים לשם שמים יהיו הבנים צדיקים:

תתשנב. ג. החכם השיא לבנו אשה והיה מצוה לבנו אמר לו הנה לחמך יש חתנים אם יכבדו יותר ממך אל תקנא לומר הנה לחתני מכבד יותר ממני ואני חתנו ואל תשנא לחמך על זה ואם חמך בא לכבדך אמור לו כבד לחתניך כי בזה חפצתי וגם היה אומר לחמיו על בנו אל תכבד את בני כי אם תכבד את בני ישנאוך חתניך ויקנאוך וגם תראה אהבה יתירה לחתניך מלבני:

תתשנב. ד. אמר החכם לבנו אל תראה לאשתך בשעה שהיא חוטאה ויש אדם שאשתו עושה רעות לאנשים או לנשים ועוזר לאשתו ולבסוף נופל לכך אם רואה איש שאשתו מריבה ואינו יכול למחות בידה וגם ירא ממנה שלא תעשה לו רעה מוטב שישתוק ולא יכריע את אשתו לפני העולם לכף זכות אלא שלא בפני אשתו יאמר אני צעור שאשתי עושה כך:

תתשנב. ה. כתיב (בראשית כט לב) כי עתה יאהבני אישי אם האהבה בלב תלויה אפילו כמה בנים אם תלד לא יאהב אותה אלא יראה כאילו אוהב אותה אף על פי שאינו בלב וכיון שהאשה יולדת בשביל הבנים יראה לה אהבה: **תתשנב. ו.** מי שעזב את אשתו כי הוא שונא אותה או כעס עמה והלך לעיר אחרת ובביתו היה יכול להתפרנס ובא לאחר שישכירוהו ללמד בנו או לכתוב לו... (ז):

תתשנב. ח. אחד בא לאיש צדיק ועזב את אשתו בשביל כעסו אמר לו החכם לא בטוב אתה עושה שאתה גורם שאשתך ענוה אמר לו אותו האיש חוזר אצל אשתך איני רוצה להשכירך תלך אצל אשתך אמר לו אם כן אלך לארץ מרחקים שאל לחכם אמר החכם תכתוב כתב לאשתו אם יאמרו לך שלא תשכיר אותו אז אל תשכיר אמר הוא אשתו רגונית אפילו להכעיסו היא תאמר שלא להשכירו ואני יודע שאם לא אשכירונו ילך למרחקים ולא ישוב מהרה אבל אם יהיה עמי אשרלו בדברים עד שישוב אמר לו אם כן תנסה:

תתשנב. ט. איש אחד היתה לו אשה שלא היתה הגונה חשודה על הזנות והיה יודע הבעל וגם היה יודע שאינה מקפדת עצמה על הנדירות אמר לחכם מה אעשה שחשודה על הזנות וגם אינה נזהרת בימי נדירות כך יש לה אם הייתי קרב אליה בימי טומאתה כמו בימי טהרתה ואיני יכול להיות בלא אשה ורציתי לתת לה נט ואין קרוביה מניחים אותי ואני צועק לקהל ואינו מועיל לי ואינם מאמינים לי ואין משגיחין בדברי אמר לך לארץ מרחקים מאד ושלח לה נט ותקח לך שם אשה ותאמר לחכמי אותה העיר כל העניין כדי שלא יאמרו אם יש לך אשה אחרת אסור אתה ליקח אשה בכאן (א) כדרי אליעזר בן יעקב ואם היא תקבל הנט טוב ואם לאו הרי אינך חוטא כיון שאתה יודע שהיא רעה בזנות או בנידות ואם תקבל נט תשלח לה דין כתובה:

תתשנב. י. איש אחד בא לפני חכמים אמר להם תודיעוני מה לעשות שיהא לי תאוה לאשתי ולא רצו החכמים להודיעו כי ירעו [רף ק"ט] החכמים שהיא זונה:

(ב) מק"ו. (ג) מקום חלק כ"י. (ד) תשכ"ג. (ה) תשכ"ד.

תתשם. מי שיש לו שום חפץ ובא אחד וחפץ לקנותו ויודע שאם ימכור לו יתנו לוונה באתנן נמצא שחטא זה על ידו [אל ימכור לו]:

תתשסא. (ב) מי שאינו יכול כטוב לזקק עם אשתו לא יחקור אחר דברים האסורים לאכול (א) כגון הרג שיש לו ה' אצבעות ושאר דברים האסורים אל יאכל אלא דברים המותרים כגון יבשל (ב) ערשים ולא ימלח (ג) כי המלח מבטל התאווה (ד) אבל שומים צלויים וחם לאוכלם מרבה הורע (ה) ורג מליח הריניש מבטל התאווה וגם (ו) קטניות מבטל התאווה (ז) וכרשין חיין אבל ערשים מבושלים מרבים הורע וכך יעשה לגלגל דק וישים בערשים וביום יאכלם ואם ירצה לשותות ינסכם בשיניו את הגלגל ויבלע וישתה ובלילה בלא אכילה ישמש אבל דבר האסור אל יאכל: **תתשסב. (ג)** איש שלקח אשה (א) וכשזו אותם שאין יכולים לזקק יחדיו ועסקו בשביל רפואות שנה ושנתיים ושלש ולא הועיל להם עין להם שהם יחדיו (ב) למה אמרה תורה (דברים כג) לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה' (ב) ולא הזכיר סרים חמה כי אינו נודע לבני אדם אבל איסורא איכא וכן מי שהוא מכוּשף שנה או שנתיים ושלש שאינו יכול לזקק לאשתו יגרש את אשתו ויקח אחרת והיא הנשא לאיש אחר ויהיו לזה בנים ולזאת כי (ישעיה מה יח) לא תהו בראה לשבת יצרה:

תתשסג. (ד) לא יכסה אדם מומי בני ביתו אם צריכין בניו או אחיו או קרוביו להודונו כגון אם יש להם חולי שאילו היו יודעים אותם לא היו מזדוונים יגלה להם פן יאמרו קידושי טעות הוא ולא יפרידו ויהיו ברע יחדיו או אם יש מעשים רעים להם שאילו היו יודעים לא היו מתחתנים בהם לכך יפרסם וכן לענין צדקה שאם היו יודעים לא היו נותנים להם הרבה יגיד לנותנים:

תתשסד. כשצרים על העיר ויש שם נשים וכבשו העיר ויש שם פניות ועינו אותם ונתעברו אם יש להם אב צדיק או אח צדיק ורואה ההכם שמחזירין אחר איש לוונה לו כדי לתלות בבעל יאמר להם ההכם אל תחטאו בבעל תודיעוהו תחילה ועיד גורמים שיורשים בין יורשי הבעל לכך ימתנו עד שיוולד או עד שיהא ניכר הוולד ואם אשת איש ועינו אותה והיא היתה נידה כשצירש ממנה עתה באחרונה או לא בא עליה בזמן מרובה שיודע שאינה מעוברת ממנו ועינו אותה

(ב) ט"ז. (ג) ט"ח. (ד) ע"כ. (ה) טק"ז.

תתשסא. (ה) בספרי הטבע נמצא שיש מין דג שיש לו אצל פיו כעין שני קרנים, לכן נוסחת הנדפס: ב' אצבעות מתוקנת. (ג) בצדה לדרך מאמר ה' פכ"ב: ערשים מרבים מרה שחורה, ואולי בשביל זה נהגו להאכיל ערשים לאכל ב"ד פס"ג וירושלמי ברכות פ"ג ובבבלי ב"ב ט"ז. (ד) גוטיין ע' א': שמונה ממעשים את הזרע ואלו הן המלח כו'. (ז) כן כתב אליהו רבה ס' ר"פ, אבל בבבא קמא פ"ב א' גבי תקנת עזרא לאכול שום בערב שבת לא הזכירו צלוי. (ח) יענין ברכות מ"ד: דג קטן מליח כו'. (י) יענין פסחים ק"א ב' אידהר מכרומשא ובקידוש ערך כרומשא ובירושלמי כלאים פ"א ה"א: פול השעועית אמר ר' יונה למה נקרא שמה שעועית שהיא משעשעת את הלב ומשלשלת את בני מעים ופירש הר"ש בכלאים פ"א מ"א מטמא את הלב ועין יומא י"ח א': אין מאכילין אותו לזב מי גוטיין של "פול" ולא כל דברים המביאים לידי שומאא הרי שפול מין קטניות מרבה תאווה. (י) ברכות מ"ד ב' אמרו: כרשין קשים לשנוט ופיסם לבני מעים, וענין צירובין ב"ז א': הא בתומי וכרתי וברש"י שם ד"ה תומי.

תתשסב. (ב) החולי הזה מוזכר בתרגום ירושלמי דברים כ"ד ו' ובירושלמי סנהדרין סוף פ"א, וכתב ר"מ בן ישראל בספרו נשמת חיים מאמר ג' פ"ח: ראה נא אמיתת הדברים אשר כתבנו מענין אסרת התתנים כו' ורא"מ לונץ בספרו ירושלים מתכרת א' מספר כי עד היום הזה מאמינים רבים מיושבי ירושלים באמונה זו, ואולי מה שאמרו בפרקי דר"א פ"ד: לשמרך בכל דרכיך הוא דרך חתנים, נחכונו ג"כ לחולי זה. (ג) בספרי תצא פוסקא רמ"ז: לא יבא פצוע דכא כו' אמר רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה שמעתי שמי שאין לו אלא אחת זהו סרים חמה כו' ויענין אכן העיר ס"ה כל הדינים השייכים לזה.

ספר חסידים

לא יבא עליה עד שידע אם היא מעוברת אם לאו ואם ידע שנתעברה מן אותו שענינה אותה אחר כך יודיע לצדיקים האמת כדי שלא יהיו סבורים הצדיקים שבנו הוא ויתחתנו בו ומה שאמרו (א) אסתר טובלת והולכת למרדכי לפי שכבר היתה מעוברת אי נמי לא מיד ממש ועוד אפילו מיד אם יוולד לה בן הרי המלך יקחנו ואפילו אם הוולד של אחשוורוש או של מרדכי אסתר תיעץ לילד ליראה את אלהי ישראל: תתשמה. אם יודע אדם שאשה מעונה בעל כרחיה וכבר שהתה ימים רבים ויודע שלא נתעברה ואין יודע אדם בדבר כי אם הוא לברו ולא היתה בתולה לא יניד לאדם כי אינה פושעת אבל אם היא פושעת אם ישאל לו צדיק עצה או יאמר אם יודע שיסתר הדבר שלא ילבינו בני משפחתה:

תתשמו. (ב) בסוף עריות (א) אמר אין אליהו בא לא לגלות על המשפחות אלא לעשות שלום (ב) אליהו לא יפרסם וכל שכן אנחנו אמרו (ג) אין מגלין אלא פעם אחת לשבע שנים או פעמים מוסר הרב (ד) לתלמידו הצנוע שלא לכיין בני אדם ושלא יבאו למריבה:

תתשמו. (ג) (א) מן דרמ"ך שלח ר' חב"ד באיתתיה אמר לו כלי שנשתמש בו קדש ישתמש בו חול נפקא מינה אם אחד יבקש לצדיק תלך לפלונית אשת אותו חכם צדיק ודבר לה שתנשא לי וזה החי שביקש הדיוט לא יעסוק בה שתנשא לאותו הדיוט:

תתשמה. ויביאה יצחק האהלה שרה אמו (בראשית כד סו) להודיע שלא חננים אברהם את הגר באוהל שרה ולא רצה אברהם שתשכב הגר קטורה על מצעות ששכבה שרה אמינו אלא הניח לרבקה לשכב עליהם שראוייה נשדה וזהו כלי שנשתמש בו קדש לא ישתמש בו חול:

תתשמו. ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה (שם כה א) ואמרו חכמים (א) ע"פ הדיבור נשאה ואמרו חכמים (ב) בניה עובדי ע"ז אם כן למה אמר לו הקב"ה לקחת אשה כיון שאין לו להקב"ה הנאה מהם (ג):

תתשע. [ע"ב] אמרו לאחד למה לא תקח אשה אמר במקום אחד רוצים לתת לי אשה ואביה ואמה ואחיה בולם רעים נמצאו בניה רעים מה מצוה יהיה לי הרי זה ישים מבשול בורעו ובורע זרעו בניהם אמרו לו והלא אברהם אבינו לקח קטורה אמר היא צדקת ואמרו על פי הדיבור לקחה וכיון שכניה רעים אם כן על פי הדיבור ולכסוף בני קטורה רעים אלא כבר נגזר כמה יצאו מאברהם רשעים ואמר הקב"ה מוטב שיצאו מקטורה וכדי שלא ינחלו עם יצחק וכדי שלא יתחתנו עם יצחק וכתוב (תהלים קכה ג) כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם שלא יזדונו אלה באלה (ג) ולכן כתב (בראשית כה ו) וישלחם מעל יצחק בנו וזה לעולם מי שמתחתן ברעים הזרע אוחז מעשה אבותיו ואמותיו הרשעים וכאילו השליך כל זרעו בניהם וזרעו הואיל שעל פי הדיבור לקח קטורה שהם יעבדו לישראל לימות המשיה שנאמר (ישעיה ס ו) בכרי מדין ועיפה ונוי ועוד על פי הדיבור לקחה לקיים מה שנאמר (קהלת יא ו) בבקר זרע את זרעך ולערב אל חנה ידיך לכך יקח אדם בזנותו אשה כדי שיווליד:

(ה) מק"מ. (ז) תתשמו. (ז) כעין זה לקמן סי' תתשמו.

תתשמו. (ב) מגילה י"ג. ב'. (ג) עיין תוספתא עדיות פ"ג. (ד) קדושין ע"א. א'. (ה) תלמיד צנוע לא הזכירו רק אצל שם של מ"ב אבל לא לענין גלוי משפחות ועיוויש.

תתשמו. (ב) בבא מציעא פ"ד ב'. (ג) שם שם. (ד) חסרון הניכר יש כאן.

תתשעא. בבראשית רבה (א) אמר ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה על פי הדיבור ומה יועיל על פי הדיבור והבנים רעים אלא גלוי לפניו שיצאו מהם שיקיימו התורה אבל מתן תורה לא רצו לקבל כדי שכל הפורענות שעתידים ישראל לקבל שישם על האומות וירשו ישראל חלקם בן עדן ועוד כי בעבור זה אמר לאברהם ליקח אשה כדי שיצאו ממנה שיעבדו לישראל לימות המשיח כי כשהקב"ה גזור על חקנת האדם גזור אף מי שיעשה צורכיו לא זכה... (ב) ואם זכה לתת בידו כגון מדין בימינו) הרי כשגזור על האדם לחיות גזור במה יתפרנס ומי יעסוק צרכיו והוא שנאמר (חבקוק א טו) ומאכלו בריאה בראה כתיב ולכך מעשה בראשית גזורו בעשרה מאמרות כל הדורות ופרנסתם וצרכיהם ומי יעסוק בצורכיהם וכן כשגזור להוריד אדם מגדולתו גזור מי יחמסנו ומי קוצים שלו (בראשית ג יח) וקוין ודרדר תצמיח לך בכל דור לצדיק ואם זכה (שם שם) ואכלת את עשב השדה (תהלים צב ח) ויציצו כל פועלי און להשגדם עדי עד (שם לו ב) כחציר מהרה יבולו ד"א תצמיח לך והלא ביערים גדל אלא אמר לו עד עתה נתקיימה ברכת (בראשית א כו) וירדו לאדם ולא היה צריך לשמור גנו ופרדיו וצורכיו אבל מעתה (ב) תצטרך להצמיח קוץ ודרדר להקיף את פרדסו וצרכיו לעשות גדרים בקוץ ודרדר כדי שלא יכנסו חיות פן ישחיתו ואכלת את עשב השדה דוגמת (דניאל ד כב) ועשבת כתורין לך ישעמון (בראשית ג יט) בויעת אפיך תאכל לחם הרי אדם הראשון נתקלל ובקצת מתקיים כגון עובדי אדמה מלכים ושרים אין אוכלים בויעת אפם אבל חיה נתקללה בעצב תלדי בנים זה מתקיים בכל הנשים אלא מפני שחטאה והחטיאה ועור אדם עשה תשובה: **תתשעב.** כתיב (שם יח י) ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו הרי אחריהם כננר הפתח מלכד דרך ארץ לאורחים ולכל אדם שלא יהא מעיין במקום שהנשים שם כי שרה היתה באהל אלא יפנה אדם נבו למקום שהנשים שם: **תתשעג.** ואברהם וזקן בא בימים וגו' (שם כד א) בן חורין לקח בת חורין ולא הניחיהו בשבת בבית הכנסת לקרות בתורה כי אצרו כיון שאומרים לא תקח אשה מכנות כנען נמצא שיתבייש ועוד לפי שחטאו שעשאוהו בן חורין ואותה בת חורין וקורין לזקן ואברהם וזקן וכו' אשר לא תקח אשה לבני מכנות הכנעני וגו' ומתרגמין את הפסוקים שקורין ואברהם סב על ביומין וגו' כי עזרא צוה להבדיל מישראל לכל מי שמדבר לשון אשורית (נחמיה יג כד) ובניהם חצי מדבר אשורית ואינם מכירים לדבר יהודית:

תתשעד. (ג) כתיב (ישעיה ד ה) כי על כל כבוד חופה וסמך לו (שם ה א) אשירה נא לידירי שירת דודי לכרמו למה קורא לפורענות שירה ולמה ישורר על זה אלא לימר על שירת חופה כיצד לשורר בחופה מחורבן הבית כדי שלא תהא שמחה שלמה בחופה ולמעט בשמחת החופה זכר לירושלם ולכך אמר (שם ג יח) יסיר ה' את תפארת העכסים ואחר כך כבוד ואחר כך שיר של פורענות ואמר (א) רב [דף ק"י] המנוגא ווי דמיתנא:

תתשעה. (ד) כתיב (דה"א טו כז) הוד והדר לפנינו עו וחרדה במקומו לכך (א) אומרים שהשמחה במעונו לכך [אומר פסוק שיש בו השם] כגון (שם

(ב) מקום חלק כ"י. (ג) גם פה מקום חלק. (ד) ט"ז. (ה) ט"ז.

תתשעא. (ה) פרשה ס"א. (ג) כן כתב גם החזקוני בפסוק קוץ ודרדר: עד עתה נתקיימה וירדו ולא נצטרכת לשמור נן ופרדס אבל מעתה תצטרך לשמור כו'.

תתשעד. (ה) ברכות ל"א א'.

תתשעה. (ה) כתובות ח' א'.

שם לא) ישמחו השמים ותגל הארץ ראשי תיבות השם של ארבע אותיות (ב) כשיש
גילה בארץ ברעדה או שמחה בשמים לסניו:

תתשעו. ב) כל המברך שהשמחה במעונו צריך לחקור אם קיימו ונילו ברעדה אם רעדה במקום נילה אבל אם אדם לוקח לו אשה שאינה הוגנת או הוא אינו הגון או שניהם אינם מהוגנים או אין תרבות שם וניבול פה ביניהם (א) או נשים וישובות בין האנשים שהרהורים שם לא יתכן לברך שהשמחה במעונו^ב ועל אלה וכיוצא בהם נאמר (ירמיה טו יז) לא ישכתי בסור משחקים ואעלו וכתבי (ישעיה כח ח) כי כל שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום (שם שם יב) לא אבו שמוע אבויא כתיב אבוא בנימט^ב (ב) עשרה אומ' שכינה לא אבוא שמוע דברי תורה (קהלת ב ב) ולשמחה מה זך כתיב מה זך עושה תלמיד חכם בין לצים:

תתשעז.ו.) כל מצוה הבאה עבירה על ידה מוטב שלא יעשה המצוה כמו מצוה לשמח חתן ואם יש שם פריצים ויודע שבלא פריצות לא יהיה או אינו יכול להיות בלא הירחור או אינו יכול להיות מלראות בנשים אל יהיה שם ואם יתכבד אדם בקלון חבירו שיש לו כבוד שאדם חשוב שם יהיה בסעודתו ולאותו אדם יהיה לו בשת או יצטרע שישב שם יהיה עון לבעל הסעודה וזה אע"פ שהלך היה לו בשת והיה ירא שמא יכעוס אם לא ילך שם;

תתשעה.ג.) ולא יתכבד אדם בממון של אחרים כגון זה שעושה בנו או בתו נישואין ושולח למקום אחר לבוא לנישואין והאורחים יתאכסנו בבתי אחרים הרי 'ג' או ד' פעמים יאכלו מסעודת נישואין והשאר מסעודת בני הבית נמצא מתכבד בחסרו אחרים הרי חסר לאחרים:

תתשעט. 7) כתיב (יחזקאל מו ט) וארחצך במים ואשטף דמיך צריכה טבילה קודם נישואין אע"פ שלא ראתה דם! (א) וגירה כיון שממעט מפריה ורביה למה צוה הקב"ה כדי שתהא חדשה כאילו היא יום חתונתו (ב) ועוד בשביל חוה ששפכה דמו של אדם הראשון:

תתשף. במקום שיש נואפים בבית המקדש לא יתן אדם לאשתו ללכת לבית הטבילה אלא אם כן ילך עמה וגם מוטב שחלך ביום שמיני לטבילה כמו שאמרו (א) משום גנבים:

תתשפא. (א) כל המקפיד עליו חוצץ וכל שאינו מקפיד אינו חוצץ וכן לתשעת קבין:
תתשפב. (א) חרצין של זב ושל זבה פעם ראשון ושני טמא שלישי טהור (ב)
והקריבים של קרבן רוחצין ג' פעמים ונ' פעמים (ג) ונשים (ז)

(ה) ט"ג. (ז) מראש סיוון זה ע"כ נכתב צדקס עוד מעט ח' צק"י תשס"ו. (ג) תשס"ו. (ד) תשס"ח. ונחבר לעיל סיוון תשס"ח. (ה) ע"כ סיוון תשס"ח. (ו) מקום חלק צכ"י. (ז) ט"ד.

תתשעו. (ג) ברכות ל' ב': במקום גילה שם תהא רעדה.
(ה) כן כתב הב"ח באבן העזר סי' ס"ב אבל הלבוש א"ח כתב שאין אנו נוהרין בזה. (ג) ר"ל עשרה שמכריזין ברכת תתניס.

תתשעט. (ב) נדה ל"א ב': מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה מפני שרגיל בה וקץ בה. (ג) מדרש רבה בראשית פ"ז.

התשפ. (ה) גדה ס"ז ב'.
התשפא. (ה) עירובין ד' ב'.

תתשפב. (ה) אין מובן לזה ודציתו להגיה שצ"ל חרסן של זב ושל זבה ראשון ושני מטמא שלישי מטור, והוא ברייתא כחוסתא שפירות פ"ה מוכחא בכוזבים ע"ש ב'. חצול תיבת "חרצן" נכתב בכ"י באותיות וא"ך נתחלף לתמעיתו חרסן בתרצן לכן אולי צ"ל: אינן רצין כי בית הסתרים אינו מטמא כמו נחירי האף כמו שדרשו גדה מ"ג א' מה דיוו בגלוי אף כל בגלוי ואומר רבנו שהחיון רק פעם ראשון ושני טמא ושלישי שטור. (3) תמיד פ"ד מיא. (ג) דברי רבנו צ"ע כי הלא אמרו בחוסתא שפירות: הטובל פעמים במקוה היה זה מטנה ובמ"ה דרך צ"ע רבה פרק ויד: הטובל ב' פעמים מטנה. ויותר מזה אמרו בברייתות ה' א': דמאן דמחייב כ'

רגילות לטבול ג' פעמים (יחזקאל לו כה) מים טהורים וטהרתם ונו' אמהר אתכם (ויקרא מז טז) בתוך מטאתם (שם שם יט) וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל (שם שם ל) לטהר אתכם ונו' לפני ה' תטהרו ולכן הטובל בערב יום הכפורים יכניס את ראשו במים ג' פעמים (יחזקאל לו יז) וישמאו אותה ונו' כטומאת הנדה (שם שם יח) ובגדוליהם טמאה (שם שם כה) מכל טמאותיכם (שם שם כט) מכל טמאותיכם הרי ה' טמאות (שם שם כה) וורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואשר במסכת ידים הראשונים והשניים הרי משמע רק שתי פעמים לפי שמדבר בטומאה וטהרה:

תתשפג. (ג) יש מידות במקור הנשים יש אשה שיש לה ווסת קבוע הרי אדם יכול להזהר שיתרחק עונה מאשתו ויש אשה שאין לה ווסת קבוע שאין הבעל יודע להזהר ויש אשה שאם יבעול הבעל אותה לאחר הבעילה מיד אם תקנה תראה כתם של מראה דם מפני שבעל בכח ואילו כשבעל ולא היה מכנים ערותו אלא מקצת לא היה כלום לזאת האשה כשאין לה ווסת קבוע ואם בא עליה בכח יתראה כמו דם לזאת צריך לבא עליה שלא בכח ולהכניס מקצת ערותו או אין דם כי פעמים מחמת מכה הוא ולא ממקור דמיה (ג) וכן אמרו (א) על ידי העופרת לנסות כגון שבא בכח (ג) הרי טענה אחרת:

תתשפד. (ד) מעשה בחסיד אחר כשהיה סמוך לאחר ווסת אשתו וכבר עבר יום אחר ולא ראתה דם היה מתפלל תפלת [ע"ב] המנחה ומשמש קודם שקיעת החמה או קודם עמוד השחר בנר ואחר ששימש מיטתו היה רוחץ במים חמין מטיבבורו ולמטה ולא היה הולך באותו חלוק שמשמש מפני שאי אפשר לשכבת זרע שלא ינע בבנר או משמש ערום שכך אמרו (א) הוא בבגדו והיא בבגדה יוציא ויהן כתובה ולמה היה משמש קודם שקיעת החמה או קודם עמוד השחר לפי שאחר הווסת היה ירא לשמש בתחילת הלילה שמא תהא נירה בלילה ולא פירש עונה (ב) והתורה אמרה (ויקרא טו לא) והותרם את בני ישראל מטמאתם יום או לילה ואילו היה משמש ביום שמא באותו יום תראה הדם לכך היה משמש קודם שקיעת החמה אמרו לו לא היה צריך להחמיר כל כך ולאותו רגע בין שימוש מיטה לשקיעת החמה ובין שימוש מיטה לעמוד השחר אין לחוש דמילתא דלא שכיחא היא (ג) ולפי שיש נשים שמתעברות קרוב לווסתן לכך היה משמש אחר הווסת והרבה בני אדם מתים תינוקות שלהם מפני שלא נשמרו מפרישת עונה או נשיהם לא נזהרו בטבילה לכך ישמור אדם לאחר שרחצה מרמה עד שתטבול במים חיים כדן:

תתשפה. (ד) אע"פ שאמרו (א) נחש משמש פנים כנגד פנים וכן דנים ואדם לפי ששכינה דיברה עמהם (ב) אעפ"כ אמר (ג) רב מה בין זה לכיניאת וכן רצה לאכול מבושל בשר רצה לאכול צלי הכל רשות ביד אדם רק בליל טבילה לא יחכן כי אם הוא למעלה והיא למטה כי אין הנאה לאשה כי אם היא למטה ואז תתעבר כי קרוב

(ה) תתשכ"ע. (ג) ע"כ. (ג) נקום חלק נכ"י. (ד) תתשכ"ע.

טבילות כיון דטביל חדא "יומנא" איטרה וחסל"ה מסכת יומא והמהרי"ל הלכות עיו"כ בשם הרוקח הביאו דברי המחבר לענין טבילת עיו"כ וכן הביא הראשית חכמה שער האהבה פ"א אבל זהו משום תשובה וראיה לזה כי לענין טבילת נדה לא הוכירו הפוסקים הנ"ל ג' פעמים לכן נ"ל שצ"ל רגילות לרוחץ ג' פעמים והו"ו כמ"ש הרמב"ם פ"ד מהלכות דעות חס"י יעו"ש ויוכל היות כי כן היה מנהג הנשים בעת טבילתן כשהיו רוחצין מקודם ויעוין שבת ק"ט. שיבתא וכו' ובמרדכי פ"ח דברכות אלא שסוף דברי רבנו אינם מסכימים לזה ועוד צ"ע.

תתשפג. (ה) נדה ט"ו א'.
תתשפד. (ה) כתובות מ"ח א'. (ג) שבעות י"ח ב'. (ג) נדה ל"א ב'. אין אשה מתעברת אלא סמוך לווסתה.
תתשפה. (ה) בכורות ח' א'. (ג) נדרים כ' ב'. (ג) לפנינו: רבי יוחנן.

ליוספתה היא ולאיש יש בליל טבילה תאווה לכך טוב שתהנה היא ממנו שאם תתעבר
יהיה הוולד כמורו וחרף והיא תזרע תחילה ותלד זכר אבל בשאר לילות יעשה כפי
הנאותו כרי שלא יתרחק אחר נשים אחרות ורק שיהא רצון האשה (ד) שהרי כתיב
(משלי יט ב) גם בלא דעת אשתו בא עליה נפש רק הולד אינו טוב כל אלה דברים
לפי דעת אשתו ולפי דעתו אם מצא אשה טובה שתהא כרצונו באותם דברים (שם
יח כב) ויפק רצון מה' (קהלת ט ז) רצה האלהים את מעשיך:
תתשפו. האוכל לפני אשה מעוברת מכל מין ומין שאוכלין לפניו (א) יושיטו לה
לפי שמא מתאוה לאכול ובושה לשאל:

תתשפו. כתיב (בראשית כה כד) וימלאו ימיה ללדת והנה תאומים בבטנה מה צורך
זה לומר והלא כבר נאמר (שם שם כג) שני גוים בכבשך ועוד כשאמר
(שם שם כו) ואחרי כן יצא אחיו לא היה צריך לומר והנה תאומים בבטנה אלא זה
מודיענו אע"פ שכתוב (קהלת יא ה) כעצמים בכבשך המלאה מכל מקום כך צריכות
המילדות להיות בקיאות אם תאומים שאם תלד שנים צריכות להיות עוסקות עמה
לשני וולדות ולכך מה שכתוב (בראשית לה כו) ויהי בעת לדתה והמילדת ידעה שתלד
תאומים ולפי שלא נתרצצו מקודם לא שלחו אחר המילדת עד עת לדתה ואמרה
כיון שלא שלחתם קודם אחרי ומעט בכאן עוסקות ואילו היו הרבה נשים שם לא היתה
צריכה לקשור שני כי היתה אומרת לאותן שבידן התינוקות זה ראשון וזה שני זה יצא
ראשונה וידעה שכבר יצא כי אם קודם לשקיעת החמה אשה כורעת לילד או סמוך
לעמוד השחר צריך מיד אחר לידה לעיין בכוכבים וזהו שכתוב (איוב ג ט) יחשבו
כוכבי נשפו יקו לאור ואין כתיב כוכבי הרי יש שצריך לעיין בכוכבים (שם שם) ואל
יראה בעפעפי שחר הרי יש שצריכים לראות בעמוד השחר וסמך לו (שם שם י) כי
לא סגר דלתי בטני (שם שם יא יב) למה לא מרחם אמות מבטן יצאתי ואנוע מדוע
קדמוני ברכים הרי בלידה מדבר שצריך לראות הרי מי שיושבת על המשבר כשהוא קרוב
ללילה או קרוב ליום צריכין לעמוד ולעיין אם יום הוא או לילה כי (א) חביבה מצוה
בשעתה למולו בזמנו וכך נעלם ד' מן יאבד יום עד (שם שם) כי אינך לעיין כדי
שלא יהיה נימול ביום ד' ועוד שזה שאין נאמר באותו מענה ד' לפי (ב) שהוא נקרא
יום שמחה שנאמר (במדבר י י) וביום שמחתכם:

תתשפה. כתיב (הושע א ח) ותגמול את לא רחמה לאחר שילדה לו בן ובת
גמלתה שכבר ילדה לו אשתו בן ובת והיה המתנה אבל לאחר
שנולד הבן הראשון לא היה המתנה שהרי לא קיים פריה ורביה ומי שיש לו בן
אחר או בת אחת והאם מינקת אותו הבן או אותה הבת [דף ק"א] וכל זמן שהיא
מינקת אינה יכולה להתעבר ויהי ענינה להשכיר מינקת ויריאה מן הוולד לא תניק
כי כבר מכיר את אמו אין מונעת להניק הילד מפני הסכנה ואין דוחין נפש הברורה
מפני נפש שאינו ידוע אם תהר אבל אם האשה אמו של הילד מינקת ועוד אשה אחרת
מינקת עמה אותה ילד הרי כיון שהמינקה האחרת שאינה אם הילד מספקת לו הרי
אם הילד תוכל למנוע כדי שתהר ואשר היא ענינה הרי אמרו (א) שהקביה אומר
לוו עלי ואני פורע וכל שכן שאין דעת אם הילד אלא כדי שתהר הריה' לעשות אם
בוה עומד שאינה מתעברת כל זמן שהיא מינקת רק שיהא חלב הרבה לאותו מינקה:
(ב) מקום חלק נכ"י.

(ד) עירובין ק' ב'.
(ה) כעין שאמרו ברכות מ"ה א' גבי שמיש.
(ה) פסחים ס"ח ב'. (ז) ספרי בהעלתך פוסקא ע"ז.
(ה) ביצה ט"ז ב'.
תתשפו.
תתשפו.
תתשפה.

תתשפט. שמועה רעה אל יגידו לחולה ולמעוברת שלא תפיל ואל יגיד אדם חלומו לכל אדם) ולא לאשתו:

תתשינ. (א) הנמען מן האשה לא ישאנה ורוד שלקח את אביגיל לפי שלא נודע בעולם ואם תאמר כת שבע לפי שלא נודע עד שכבר הכניסה ושמה כבר ילדה קודם שנודע ואין להוציאה:

תתשצא. ראובן שאמר לשמעון אני אוהב אשה פלונית וחקרתי שנים היא אוהבת אותי והקדושים לא נתנוה לראובן ולבסוף לקחה שמעון לאשה לא ידור ראובן עם שמעון בבית שהיתה שם האשה:

תתשצא. (ג) אע"פ שאין להתירחור עם אשה אם הולך בדרך והולכים עם האשה פריצים יהודים או גוים מצוה שיתירחור עמה כדי שלא יגעו בה (א) כמעשה דר' יהושע בן חנניה:

תתשצב. בשם שאמרו (א) שאסור לשמש מטתו בשני רעבון כך (ב) כשהעיר במצור והצרים על העיר (ג) וגם נישואין:

תתשצג. (ג) אדם שנפטרה אשתו (א) לא יתכן שישא אחרת כל זמן ששומע מרבים שמזכירים המטה ומצירים עליה כאדם שאומר זכר פלונית לברכה כמה קשה עלינו מיתתה וצר לנו עליה מאד:

תתשצד. כתיב (שיר ז') וחכך כיון הטוב הולך לרודי למישרים מה דברי תורה חמישים כך צריך להיות הכלי זה תלמיד הכס יהי כמו (תהלים יט ח ט') תורה תמימה נאמנה ישרים ברה טהורה אמת צדקו כך העוסק בהם חמים, נאמן, ישר, בר לבב, טהר, אמת, צדיק (א) על כל מצוה מ"ח בריחות (ב) ונקנית במ"ח דברים (ישעיה מב כא) יגדיל תורה ויאדיר:

תתשצה. כל הדובר אמת ואינו רוצה לחשוב שקר ולא לדבר שקר אפילו דברים שיחשב ושידבר אע"פ שלא יתכוין להם כל מחשבותיו ודבריו יתקיימו שנאמר (איוב כב כח) ותגור אמר ויקם לך וכתיב (משלי טו') קסם על שפתי מלך במשפט לא ימעל פיו (תהלים צט ו') קראים אל ה' והוא יענם (שמות יד טו) ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי (א) ולא מצינו שצעק אלא הכין עצמו לצעוק וכן לשמואל על דבר שאול ולא מצינו שקרא שמואל וכתיב (ש"א טו') והי' ענהו והוא כשהיו צריכים לדיבור אף בלילה ובמחזה וברוח הקדש רואים לפי שלא מצינו במשה שדיבר אלא על ידי הדיבור לכך אמר והוא אף במחזה שנאמר (במדבר יב ח) במראה ולא בחידות אף במראה ומלאכים שהרי לא אמר (שם יז יא) והולך מהרה אל העדה לכפר עליהם הרי אף המלאכים עונים לו ומראים לו תקנות כמו בקצורת על ידי אהרן:

(ה) כעין זה לעיל ס"י ט"ו. (ג) קן נסמן כ"י. (ב) נדפס ס"י חס"ב וכפול כ"י לעיל ס"י קל"ה.

תתשצ. (ה) יבמות כ"ו א'. (ה) שבת קכ"ז ב' אבל לפנינו: מעשה בחסיד אחד וזכר שמה ר' יהושע לענין שהלך אצל מטרונתא ע"ש.

תתשצב. (ה) תענית י"א א'. (ג) כן הוא בירושלמי תענית פ"א ה"ו. ובבראשית רבה פ"א. (ג) תענית י"ב ב': ממעטין בנשואין.

תתשצג. (ה) עין יו"ד ס"י שצ"ב ס"ב. (ה) סוטה ל"ז ב'. (ג) אבות פ"ו מ"ה.

תתשצד. במדרש רבה בשלח פרשה כ"א: אמר הקב"ה למשה מה אתה עומד ומתפלל כבר קדמה תפלתן של בני לחפלתך שנאמר מה תצעק אלי ויעוין מכילתא שם פ"ג. והאונקלוס תירגם קבילת צלותך ובתקוני זוהר: אמר הקב"ה למטטרון המכילתא תפלתן של ישראל לפניו והספורני כתב: אמנם משה בכלל ויצעקו בני ישראל. והראב"ע ותחוקוני פירשו כי אוטר למשה במקום ישראל.

תתשצו. ב. והין צדק יהיה לכם (ויקרא יט לו) (א) אפילו הן שלך ולאן שלך יהי צדק מניין אף רמיוות שלו שנאמר (משלי י ינ) קורין בענינו מולל ברנליו מרה באצבעותיו וכתוב (ישעיה נח ט) שלח אצבע ודבר און (ב) ואף ניענוע הראש שלא יהא שקר כשאדם רוצה לומר הין כופף ראשו וכשרוצה לומר לאו מנענע ראשו לצדדין (ג) אף האברים כולם יהיו אמיתים שנאמר (שיר א ד) מישרים אהבך (ד) ולכך תולדות צי רמ"ח שכל האיברים יהיו צדיקים ניענע לו ראשו אמי נבי ר' ישמעאל (ה) שאף ניענוע אמת (ירמיה ב כא) כולו זרע, אמת:

תתשצו. ג. אדם (א) שנמר בלבו צריך להוציא בשפתיו ואם אדם חשוב שדובר אמת בלבבו ונמר בלבו יכתוב שלא ישכת מחשבתו ולא יחל דברו ואם אינו יכול [ע"ב] לעמוד בו ילך אצל חכם ויחיר למחשבתו שנמר בלבו ואע"פ שלא הוציאם בשפתיו לפיכך על כל מחשבותיו יהרהר שלא יהא במחשבותיו כלום כל זמן שלא יוציאם בפיו:

תתשצו. ד. אע"פ שכתוב (תהלים קיט קו) נשבעתי ואקימה (א) לשמור משפטי צדקך לא ישבע ולא ידור לעשות מצוה שמא לא יקיים וכתוב (קהלת ה ד) טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם:

תתשצו. ז. כתיב (מלאכי ב ו) תורת אמת היתה בפהו, בפהו ולא בפי אחר לא יאמר אדם לחבירו תשאל לפלוני החכם ויאמר כמו שאני אומר שמא לא יאמר כן וכן שנים שיושבין ובא אדם אחר לא יאמר האחר לך הוא ילך מיד אחריו שמא לא ילך וכל דבר שברשות אחר יש לו לעשות לא יתכן לומר פלוני יעשה כן שמא לא יעשה וכתוב (שמות כג ו) מדבר שקר תרחק:

תתת. ס. כיון שאמרו (א) על מה שלא שמע אומר לא שמעתי אם כן (ב) רבי אליעזר כששאלו לו שלשים הלכות על מקצת מה ששמע אמר להם ועל מה שלא שמע הפליג בדברים וכן הפליג (ג) ר' יהודה ב"ר אלעאי במסכת סוכה וכיון שלא שמע למה הפליג היה לו לומר לא שמעתי מפני שהיה יודע אע"פ שלא שמע כיון שידע לא רצה לומר לא ידעתי כי לא רצה לשקר אע"פ שאמרו (ד) אם אומרים לאדם למדני יכול לומר לא אם איש אמת הוא שלא ידבר שקר לא יתכן לומר מן הן לאו אלא ישחוק ומפליג לשאר דברים כר' אליעזר כיון שידע לא רצה לומר איני יודע מכאן כל דבר שאין אדם רוצה להודות ויודע ברבר לא יאמר איני יודע אלא שאיני רוצה להודיע אתכם:

תתתא. ו. אם תראה בני אדם שהם מתלחשים ואתה חפץ לדעת מה מתלחשים אל תשאל להם פן תעשם שקרנים שאילו היו חפצים שתדע היו מנידים לך ועתה שאין חפצים שתדע יגידו לך שקר:

תתתב. ו. מי שנושא ונותן באמונה נותנין לו שכר אף על משה ומתן שלא עמל שאם היה בידו היה עושה אמונה וכי בידו לעשות עולה ולא עשה (ב) תתק"ג. (ג) ע"ב. (ד) תתק"ד. (ה) ובעין זכ לקמן סי' תתקל"ח. (ו) תתק"ט. (ז) תתק"י.

תתשצו. ב"מ מ"ט: (א) בירושלמי גימין פ"ז ה"א: היא שמיעת הקול היא הרכנת הראש. (ב) רש"י בשיר א' ד' כתב: מישרים אהבך עזה אהבת מישור בלי עקיבה ורכסים. (ד) צ"ל "ולכך תולדות צדיקים רמ"ח" כלומר מעשיהם הטובים ועיין מכות כ"ג ב' רמ"ח מ"ע ובבראשית רבה פ"ה: מה הן פירותיו של צדיק מעשיו הטובים וברש"י על התורה שם: למדך שיעקר תולדותיהם של צדיקים מעשיהם הטובים. (ה) ברכות ז' א'.

תתשצו. (א) בחגיגה יו"ד א' רש"י ד"ה שנשבעין לקיים המצוה: כלומר מצוה שיהא אדם נשבע לקיים מצוה כדי שימחר ויודרו לקיימה.

תתת. (א) אבות פ"ה מ"ו. (ב) סוכה כ"ח א'. (ג) צ"ל לר' יוחנן בר' אלעאי במס' סוכה כ"ז ב' (ד) ב"מ כ"ג ב': במסכת.

כי לבו לשמים ולא הניח בשביל כושת ואפילו בסתר עושה אמונה ואחר כך נעשה עני שאין לו כמה לשאת וליתן נותנין לו שכר כאילו היה עוסק באמונה וכן לכל דבר ואף לאחר מותו כאילו לעולם עושה מצית ובלבד שעושה תדיר ובלבו לעשות כל ימי חייו ומרגיל בנוי והנשמעין לו לעשות כאילו במותו עושה:

תתתג. אם יבא אדם אצלך שחפץ לקנות שום דבר ואתה חפץ לתת לו בליטרא ושווה היא כי אין בעיר כיוצא בו ואחר כך בא בעיר כיוצא בו ועתה אינו שוה אלא חצי ליטרא לפי שיש כיוצא בו בעיר בא הקונה ורצונו לקנות כנגדך בליטרא כבראשונה אמור לו אתה כבר יכול לקנות אותה בכך וכך זהו (שמות יח כא) אנשי אמת שנאי בצע:

תתתד. ראובן שמע שומרים פלוני שיש לו ק' ליטריין יתן למס כך וכך ופלוני שיש לו חמשים יתן החצי ושמע ראובן שאמרו עליו ראובן יש לו חמשים ליטריין יתן כחבירו שאמדנו אותו כחמשים ליטריין וראובן יש לו ק' ליטריין ילך ראובן אצל הצנועין ויאמר יש לי ק' ליטריין תקחו ממני כמו מאות שיש להם מאה ואם ירא פן ילשינו עליו יתן כפליים ולא יגלה מה שיש לו:

תתתה. (ט) אדם שיש לו מעות משל אחרים לחצי ריוח לשנה או לכמה שנים והנה הלזה מעות של אחרים לגוי שהיה מהנהו מערופיא שלו ואם היה אחר היה לוקח ממנו לי פשיטין ועתה לוקח עשרים יתן מ"ו למי שהמעות שלו ויקח לעצמו ה' פשיטין:

תתתו. (י) מי שיש לו מעות של ראובן ושל שמעון להרויח ועשה ברע שהאמין ממעות של ראובן לאדם שספק לו אם ישיב לו ועתה אותו אדם פלוני אומר אם תחפון שאפרע לך הכל תלוה לי עוד כך וכך והנה אין בידו אלא ממעות של שמעון לא ילוה לו אלא אם כן יודע בברור שלא יהא הפסד לשמעון: **תתתז.** ראובן שהיה מערער על שמעון יש בידך מזון שלי ושמעון אומר אמת אבל אתה חייב לי מצד אחר ולכך אני [דף ק"ב] תפוש או שאמר אין לך בידי כלום או שאמר אמת ואיני רוצה להחזיר לך ואין יכול לדוחקו שישב לו או שבינו לבין עצמו מודה לו אבל לפני העולם כופר ואם יקראנו ראובן לדין יאמר שמעון לראובן תשבע ואתן לך ואין ראובן רוצה לישבע ואחר ימים אמר שמעון לראובן יש לי מעות תצטרך מהם אתן בידך להרויח על אמונתך שתחזירם לי כשארצה אותם ולא תעכבם בידך בשביל התביעות שאתה מערער עלי וקבל ראובן המעות ואחר ימים אמר שמעון תחזיר לי מעותי אינו רשאי ראובן לעכבם אע"פ שיודע ראובן בברור ששמעון חייב לו כיון שקבל באמונתו יחזיר לו מעותיו כדיני שמים: **תתתח.** ראובן שהיב לשמעון מעות ויודע שמעון שאין לראובן כלום במה לפרוע והנה השכיר שמעון לראובן ליום או לשבוע לעשות מלאכתו לאחר שעשה מלאכתו לא יאמר שמעון איני רוצה לתת לך שכירותך כי אני רוצה לקחת אותו בעד חובי. ראובן שהלזה מעות לשמעון על אומנתו שיפרע לו והנה אינו פורע לו ואחר כך אמר שמעון לראובן יש לי כך וכך מעות אותם המעות אני רוצה לשלוח בידך לפלוני שבמקום פלוני אם תקבלם על אמונתך שתתנם לו וקבלם ראובן על אמונתו לא יתכן לראובן לאבר אמונתו ולומר אני לוקחם בחובי:

תתתט. מעשה בשנים שהיו שותפין אחד עשיר ואחד עני אמר העשיר לעני אתן לך מעות שתרויח למחצה והיה העשיר תדיר מלוה לו נעשה העשיר עני אמר העשיר הרי יש לו לנוד מקהילה לקהילה אמר העני הרי אני חייב לך ואני

ספר חסידים

אפרע לך ומוטב שאני אפרע לך ואני אנלה מעיר לעיר אמר אותו שהיה עשיר מה יועיל לי מה שיש בידך כשתתן לי לא יהיה לי אפילו לחצי שנה ולכסוף אנלה אמר לו העני אך אחטא שיש לי בירי ואתה גולה אלא אפרע לך החצי מה שיש לך בירי ותניח לבני ביתך וחצי מה שבירי אניח לבני ביתי ונלך שנינו יחד ואקבץ ואפרע לך או אם תחפזין אפרע הכל אמר אותו שירר מנכסיו אתה יודע שהעולם מכירין אותי שהייתי עשיר ויתנו לי יותר מאשר יתנו לך וכיוון שאתה פורע לי הכל לא ישאר לך כלום וכיוון ששמרת אמונתך נחלוק יחד ועתה מה שאתה חייב לי נניח חציו לבני ביתי וחציו לבני ביתך וכשהלכו לקבץ בין הקהלות היו חולקין בשוה ומצא העני בדרך מציאה כהיותם בדרך אמר העני הנה עשית חסד גדול עמי בעוד שהיה לך וגם מה שהיו לך יותר ממני חלקנו בשוה גם המציאה נחלקו יחדיו:

תתתי. (ב) אם באתה להשכיר יהודי למלאכתך והנה שנים עומדים אחר יכול להתפרנס במלאכה אחרת ואחד אינו יודע במלאכה אחרת תשכיר אותו

שאינו יודע במלאכה אחרת:

תתתי.א. (ג) מעשה בחסיד אחד כשהיה משכיר סופר אחר לכתוב לו היה עושה תנאי עמו על מנת שלא יהא (ויקרא יט יג) בבל חלין פעולת

שכיר כי (א) אמר באותה שעה שישאל ממני יהיו לי ואני לא אוכל לתת לו שמה יבא מעריפא שלי וצריך אני להלוות לו ואהיה עובר אם לא אתן לסופר אעבור (משלי ג כח) בלך ושוב ומחר אתן ואעפ"כ הייתי נותן לו קודם כי הייתי נוהר רק תנאי הייתי עושה כי הייתי ירא שמה אבא לידי שום סחורה שארויה בה והייתי מלין פעולת שניר לכך הייתי עושה תנאי ואין זה משום מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי אמרו (ב) אדם עושה תנאי עם הפועל שלו על מנת להאכיל לו לחם רע ומים לחץ אע"פ שמהוייב להאכילו כסעורת שלמה בשעתה:

תתתי.ב. אם ראובן נתן מעותיו ליד שמעון להרויח לו אם ראובן נתן לו בחזקת שירויה וראובן אמר לשמעון לפי שאתה יודע להרויח בהם לפיכך

נתתי לך ואם היו מעותיו של ראובן מונחים ביד שמעון ואינו מרויח יודיע שמעון לראובן שמעותיו אינן מרויחים ואם אמר לו ראובן לשמעון מתחילה מה שאני נותן לך המעות בידך בשביל שאני מכירך שאתה נאמן ואע"פ שאם לא תרויח כאחר אינני מקפיד רק תשמרם בטוב אינו צריך להודיע:

תתתי.ג. מעשה באיש אחד זקן שנשא אלמנה כבת ל"ו שנים או כמ' שנים וקודם שנשאה נתן את ביתו במתנה לאיש נאמן [ע"כ] וגם אשתו של

אותו האיש היתה נאמנת אמר אם אשתי תלד בנים הרי תתן הבית שנתתי לך לבניי שיש לי מאשתי ראשונה ולבניי מאשתי זאת שאני לוקם עתה חלה אותו שניתן לו הבית במתנה וביקש הזקן להחזיר לו הבית אמר לו לא אחזיר לך שמה לא יהיה לך בנים מזאת ויהיו בניך מאשתך הראשונה מגורשים והאשה שיש לך עתה תירש אלא בחר לך נאמן כמוני ואתן לו באותו תנאי שנתת לי כי אם רואה אדם שהוא חולה וניתן לו במתנה שיחזיר לבניו כתנאי שכתבנו:

תתתי.ד. (ג) אם אדם חייב לשום אדם מעות ואינו זוכר אם פרע לו וגם אותו אינו זוכר ואינו קוראו לדין (א) יצא ידי חובת שמים ויפרע לו ואם גם

(ב) ספר"צ. (ג) ספר"ט חלל צננתן אחר קלם. (ג) ספר"צ.

תתתי.א. בנדפס: שמה כשיתבע לא יהיה לו ליתן לו. ונוסחת חכ"י צורקת כי אם אין לו כלל אינו עובר כמבואר בבא מציעא ק"ב א' ומוכא בחו"מ ס"י של"ט ס"י ובש"ע של הרב

מלארי כתוב בשם תר"י ז"ל דמדת חסידות היא ללות ולפרוע לשכיר במונו. (ב) בבא מציעא פ"ג א'. **תתתי.ב.** (ב) יעזין ש"ך חו"מ ס"י ע"ה סקס"ה.

תתתמו. ט) ומעשה בשנים שקנו באותן מעות ספרים ומשאלים [למי שצריך ללמוד]:

כנגד הכל שיביאנו לעולם הבא אמר לו אתה שעוסק במשא ומתן תהיה בטוב עם

לב י' ואשקל הכסף במאזנים שאפילו במאזנים כלומר בבק המאזנים היו יכולין

לכך כתב במאונים וגם משא ומתן בסבר פנים יפות עם הכל והכל באמונה ואל תקפיד

ואל יהי משל אחרים בידך ברוך שגן כי מה שאתה מודיע והוא יבדל להודיע נבדל

שכל אוחז ברויח ונלח אע"פ שאמר לו תמסמי לי כי הוא כבוד בשיבא לך שתפרע

כך עם הגוים (ב) ואם טעה הנוי את עצמו תיזהר שגא ידע אחר כך ויתחלל שם

במה לשלם:

שהצדיקים שוקלים בויתרון וגותנין משלהם:

אע"פ שאותו שמכרו לזה שיבחו עתה אם אדם הקוהו עתה מיד

איינו מקבל ציון הוצא שהרבי הקונה קנאן בחזקת שהיה סבור שהיה טוב והמוכר י"ן

לו בכמה אתן המידה ואם אי אפשר יתן לקונה למעום ויאמר לו הנה טעמת אם

יְהִי אֲנוּנָה לְכָךְ יֹאמַר לוֹ אֶע"פ שֶׁהוּא אֲנוּנָה אֵינִי רוֹצֵה לִיתֵּן אֶלָּא בְּכֶךְ:

לי בוור ונותן לו בוור ובשיקת חצי החין יין לא ואמר לו אלה

שנשאלתי על דבריד שתקח הרבה מברתי לד בזול אבל אם אחרים באים לקנות יכול

TABLE 1

Regression coefficients from the logit model for the probability of being employed by a firm in the top quartile of the size distribution

Variable **Coefficient** **Standard error**

Constant -0.867 0.900

Age 0.001 0.001

Female -0.001 0.001

Married 0.001 0.001

White 0.001 0.001

Black -0.001 0.001

Hispanic -0.001 0.001

High school graduate -0.001 0.001

Some college 0.001 0.001

Bachelor's degree or higher 0.001 0.001

Experience 0.001 0.001

Experience squared -0.001 0.001

Industry fixed effects 0.001 0.001

State fixed effects 0.001 0.001

Year fixed effects 0.001 0.001

N = 1,000

R-squared = 0.001

Adjusted R-squared = 0.001

F-statistic = 0.001

P-value = 0.001

Source: Author calculations based on data from the Panel Study of Income Dynamics.

הוא וותרן לית הוא כשר ופירש המפרש בתמיה. (3) הרב ר"א ראפפורט בספרו מנחה כלולה

תתתיו. (ב) בבא בתרא פ"ז ב': ותרן בממוני הייתי.

תתתכ.ב. (א) אע"פ שאמרו (א) מי שקנה מקח לא יננה לו אבל לתקנתו יאמר לו חבירו כדי שימכור אותו מיד:

תתתכא. כתיב (ויקרא כו יד) כי יקדיש את ביתו קדש (א) ואם הבעל פודה אותו הבעלים מוסיפים חומש אם היה הבעל אומר לנוכר אני אוסיף רק עשירית אם תקבל אוסיף עשירית ואם לאו מכור למי שתחפוץ אם ימכור לנוכר לאחר [דף ק"ג] רק כדי שוויו נמצא ההקדש מפסיד מה שהיה זה מוסיף אלא תקנת הקדש הוא אילו הבעלים לא היו מוסיפים חומש לא היה תקנת הקדש כי מי היה שם את ההקדש לא היה אדם פונה לקנותו כי יאמר כל אדם למה איוקק להעריכו כיון שהבעלים ירצו לפדותו לא יעזוב הנוכר את בעל ההקדש ויתן לי למה איוקק במה שלא יועיל לי ועוד יחשוב כל אדם למה אקנה לעצמי שנאה כיון שהבעל יפדה באותן דמים את מה שהקדיש למה אגרום שישנאני שיאמר למה רצית לתת בו כך הרבה להכעיסני נתכוונת ונמצא שלא יפנה לקפוץ ולקנות או יאמר בזול כדי שלא ישנאנו בעל ההקדש לפיכך אמרה תורה להוסיף חומש כדי שיהיו קופצים עליו לקנותו כי עתה ירצו שהבעלים יש להם להוסיף חומש לא יאמרו לבסוף יפדו הבעלים וגם לידי שנאה ליכא למיחש כי בעל ההקדש לא יוכל לומר נתכוונת להפסדי כי הקונה יאמר כיון שיש לך להוסיף חומש הרי לא תפדה שהרי תוכל כיוצא בו לקנות בפחות:

תתתכב. (א) וכשם שאסור לעמוד על המקח בשעה שאין לו דמים כך אסור לאדם לעשות חפצו מכר שאינו חפץ למכרו (ג) ואין לו לומר לראובן תקנה ואין דעתו למכרו לו אלא יאמר כמה שוה זה וימכור למי שתחפוץ: **תתתכג. (א)** לא יאמר אדם בזאת הסחורה רצו ליתן לי כך וכך וכן לא יאמר בכך ובכך קניתי אותו חפץ ואינו כן:

תתתכד. ראובן שמכר לשמעון שום חפץ או קונה ממנו וראובן אמר לשמעון אם תחפץ תראה לתגר שתדע שאיני מרמה אותך ושמעון אומר אראה ללוי וראובן הלך ואמר ללוי אל תגיד לשמעון שום דבר מאותו מקח אל ישמע לוי לראובן אלא יגיד ואם היה יהודה עומד אצל לוי ואמר יהודה לשמעון אל תקנה ונראה כך ללוי וראובן אמר ללוי למה אמרת לשמעון שלא יקנה לא יאמר לוי אני לא הגדתי לו אלא יהודה הגיד לו מפני שהולך רכיל:

תתתכה. (א) עני שמכר חפצו לעשיר ואמר העשיר איני יודע אלא נשאל לראובן שהוא בקי לדעת כמה שווה ובא העני לראובן ואמר לו תעשה חסד עמי אם שוה ששים תאמר לו שבעים יאמר לו לא אשקר בעבורך וגם בעבורי לא הייתי משקר:

תתתכו. (א) החכם היה עורך ושם ספרים ומה שוים ובכמה לתתנם ושאל לו תלמידו מדברי תורה ולא ענהו אמר למה לא תעניני אמר לו עתה אני צריך ליישוב הדעת שאני עוסק לשום ספרים ואם הייתי עוסק בתורה עתה ובעל הספרים עני שמא אומר בפחות משוויין ונמצא העני יפסיד על ידי וכתיב (קהלת ג א) לכל זמן ועת (ו) לכל חפץ תחת השמים כיון שאמר לכל זמן למה ועת

(ה) סמכ"ג. (ז) סמכ"ד. (ב) כעין זה לעיל סימן סמ"ל. (ד) גם זה נמצא בס' סמ"ל ובסימן סמכ"ג וס' סמכ"כ' ובנדפס סימן ע"ח ופ"ח. (ה) סמכ"ה. (ו) ע"כ.

תתתכ. (ה) כתובות י"ז א'.
תתתכא. (ה) ב"מ ב"ד א'.
תתתכב. (ה) שם נ"ח ב'.

לכל הפיץ כי יש הפיץ שאין אדם יודע לשומם כמו הצדיק כנון ספרים ושאר דברים אם יהרהר או מדברי תורה נמצא או יוסיף או יחסר ויגדל או את הקונה או את המוכר ואם יוסיף על שוויים שמא לא יוכל העני למכור בכך ולא ידע העני מה לעשות וכתוב (תהלים קיט קכו) עת לעשות לה' הפרו תורתך:

תתתכו. עת לעשות לה' הפרו תורתך (א) כששבעה עולין לעיבור שנה לעשות בזמנו המועד הפרו תורתך (ב) אין מפסיקין לא לקרית שמע ולא לתפלה: **תתתכח.** (א) כתיב (איוב לה יא) מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמו מלפנו מבהמות ארץ (א) ילמד אדם להיות נאמן מכלב שהוא נאמן לאדוניו ומעוף השמים יחכמו ילמדו אדם מדוכיפת (ב) כי כשלא השלים אמונתו לשר הים חנק את עצמו על ידי שמיר בימי שלמה כשלא היה יכול להחזיר לשר של ים שמיר שיר שיל יים כך כל ישראל (צפניה ג יג) לא ידברו כזב ולא ימצא בפהם לשון תרמית:

תתתכט. (א) רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היה חובו מרובה מהקרישו לא הקריש כלום לכך אדם שחייב לאחרים ממון ואין לו משלו לא יקנה ספרים ולא יתן צדקה ולא ישכיר סופרים ולא יתן נרות לבית הכנסת ועל זה נאמר (ישעיה סא ח) שנא נול בעולה:

תתתל. מי שיש לו ממון מאחרים ואין לו במה לפרוע לא יתן ביד אחרים להרויח לבניו (ב) שיש בידו משל אחרים כל תקנות שיוכל לעשות לתקנת אותם שהפקידו בידו יעשה (ג) ואם יוכל אדם להתפרנס במה שיש לו אל יהי אף להעשיר לקחת משל אחרים כי רוב בני אדם הלוקחים מרוב בני אדם לא יצליחו כי יש עשיר הנוטל פרוטה ממנו להרויח בו לא יראה סימן ברכה לכן אל יקח אדם מרוב בני אדם מעות להרויח מהם שמא מול של אחר מהם יגרום לאבד אף מי ששולו טוב: **תתתלא.** (ד) (א) כסף של בעלי רבית וצרי עין (ב) משא ומתן שלהם בשוה (ג) ומגלחי מעות וכיוצא בהן ביד מי שינעו ירד מנכסיו לכך יוהר אדם מהם:

תתתלב. (א) אל יעשה אדם שקר אפילו לגוי ואילו דברים מורידים את האדם ואין הצלחה בנכסיו ואם שעה עומדת לו יהיו נפרעין מורעו המכביר על השכירים כנון אם השכיר אחר לעשות מלאכתו או ללמוד בניו או שאר דברים ומטריחו יותר מדאי או יותר ממה שהתנה עמו ואין להתנות עם האדם אלא מה שיוכל לעשות אם אתה יודע שאינו יכול לילך יותר מכך וכך אל תאמר לו על מנת שתלך יותר אע"פ שזה מתרצה אסור לו להטריחו מאשר יוכל לסבול וכן בכל שכירות: **תתתלג.** (א) כל אדם שהוא עצרן ומקפיד שלא ירויחו עליו ושלא לוותר כלום לחבירו משלו או לוקח ריבית לעולם לא יצליחו כל אותם שבירים

(ה) ח"ו. (ז) ט"ז. (ח) ע"כ מכו"ל סתכ"ז. (ד) סתכ"ח. (ה) סתכ"ט. (ו) סתכ"י.

תתתכו. (א) סנהדרין ב' א': וגומרין בו' ושם י"א א'. (ב) שבת י"א א'. **תתתכח.** (א) יעוין עירובין ק' ב' ובהוריות י"ג א': הכלב מכיר את קונו וכן כתוב בעקרים מאמר ג' פ"א: ממה שהכלב מכיר את קונו ואת המשיב לו והוא נכנע תמיד לצניו ומחזיק לו טובה ואמרו בבראשית רבה פכ"ב: וישם ה' לקין אות רב אמר כלב מסר לו אולי כונת הדורש ג"כ לרמוז לקין שלא יהיה כפוי טובה. (ג) גיטין ס"ח ב'. **תתתכט.** (א) תוספתא ערכין פ"ד ועיוין ערכין כ"ג ב' ברש"י ד"ה ואי וברמב"ם הלכות ערכין פ"ד ה"ז.

תתתלא. (א) כעין זה בב"מ ע"א א' ובמסכת ד"א רבא פ"ב: ואלו שאין מורישין לבניהם כי ומלוי ברכות. (ג) ר"ל שאינם מוותרים משלהם. (ג) בבאב הגולה י"ד ס' של"ד ס"ק כ"ג כתוב: תרם שלא יעשה שקרנות ולא "גולח" מעות.

מאותו ממון או ימות או יהיה עני אבל מי שהוא וותרן בממונו אצל אחרים שנהנים ממנו והוא שמח ומלווה למחצה ואינו עצרן אצל אחרים שנהנים ממנו ומקבל אורחים בסבר פנים יפות כל אותם שיבואו ממנו לידם יצליהו כמו שהיה ממון איוב (א) שכל הנוטל פרוטה מידו מצליח המלווה (ב) בריבית ממנו כלה או הנוז מעות או העושה עולה במשקל ובמדות ובסחורות ובכל מיני עולה לבסוף ירדו מנכסיהם ובניהם מתפרדים זה מזה בארץ נכריה ונצרכין לבריות וגם כל מי שיהיו חביריהם וכל התלויין עליהם יכלה ממנם וכל מי שישמיע להם. (ישג) עושה עולה ומצליח כשעושה עולה אבל כשלא יעשה עולה יספיד כרי שלא ישוב בתשובה בשביל לטורדו מן העולם כי המרבה לעשות עולה לא יספיקו בידו לעשות תשובה פן יאמרו הנגולים עשה כך וכך והוא בנן ערן וכו' (שיג) שכר שכיר והקונים גניבות והמשתכרים בתשמישי עיו בגרותיהם ובתכשימיהם ובכליהם והעובר חרם על מס כשהקהל גורו לתת כך וכך מן הלישרא. והוא עובר על החרם ממנו מנודה ונגזר על אותו ממון ביד מי שיהיה שילך לאיבוד לכך יזהר אדם מלקבל אותו ממון ביד מי שיהיה להרריח בו:

תתחלד. ז) אדם ששמוהו הקהילות בנידוי או בהרס אל תלך עמו בדרך ואל תיכנס עמו בספינה פן תיכשל עמו או שעושה או שגורם הפסדות ולרבים אל תתחבר אליו לא בדרך ולא בממונך וכתוב (במדבר טז כו) פן תהפך ככל המצאתם מי ששמוהו בנידוי לא תדבר עמו (א) ואפילו על ידי כתבים אסור בלא רשות המושבים שבקהל:

תתתלה. י) אם הרויח אדם פשוט בעולה שהטעוהו לכו ולא מרצונו אותו פשוט לא יערב עם מעותיו מן יספה הצדיק עם הרשע:

תתתלו.) אחד שחק עם חבירו בקוביא והרויה בא אותו שהפסיד ונגב לאותה שהרויה החתיכות של עץ ששוחקין בהן עד שחזר והרויה מה שכבר הרויה ממנו ושאל אם יש לו עון אמרו לו (א) בחר נגבא נגוב ושעמא מעום ועוד יאוש עשית בשהרויה עליך ולא יכולת להרויה אלא דרך נגיבה אבל הגזל אחר הגזל (ב) עבד איניש דינא לנפשיה;

תתתלוז.) כל המלוה לשרים המעלילים כאילו נוזל ישראל כי כשילוח לשר השר יאמר אם לא תאמין לי המשכון אתפוש את היהודים ונם יבא לידי שבועה:

תתתלה. ס) כתיב (משלי יב כו) לא יחרוך רמיה צירו יש גולן או נגב שנוול ונגוב ואחר כך לא הצליחו כי לוחצים אותם עד שהשיבו בעל כרחם אם כן למה נתלכלל שנוול הננוול אלא שום עון עשה הננוול והתפלל ונכנע לבו עד שעשה תשובה או מחוייב לאבר ואחר כך שנוול זכה והתפלל [רף קי"ד] עד שהתויר לו הקביה הנגיבה והאבירה ועוד כרי שיפרסם מי הוא הננוול כדי שלא יחשדו

(ב) סמק"ח. ג) סמק"ג. ד) סמק"ג. ה) סמק"ג. ו) סמק"ג. ז) סמק"ג. ח) סמק"ג. ט) סמק"ג.

תתתלג. (ה) ב"ב ט"ו ב'.

תתתלד. (ה) ביו"ד סי' של"ד ס"ב פסק שמוחר לדבר עם המוחרם ועם המגונה רק היכא שביד החמירו עליו בפירוש אסור ושא"כ רכ"א והוא מתשובות גאוני מורה ומעיר סימן ד' כתוב: דע"י כתב מותר למי שנשבע שלא ידבר עם חבירו. באמת כי השתמשו בפעל אמר גם על חתיבה כמו ויאמר לו אשה אני וחתך יתרו בן אלך ודרשו ע"ז במכילתא שם ובמדרש שם פכ"ז: כתב לו באגרת, ויענין חוס' גיטין ע"א ד"ה דהא: דלדבר חשיבא ע"י הכתב כי האמירה אינה אלא בפה, ובתשובות הגאונים ליק תריכ"ד סי' ה': מי שנשבע שלא לדבר עם חבירו מותר לשגר לו פתקא או כתב כן דבר זה מחזור הוא ומעשים בכל יום נעשה ולא שמענו שמיחה אדם בדבר זה מעולם כו' הביא הרמב"ם בס"י מהלכות נדרים הי"ח שמוחר לכתוב בכח.

תתתלז. (פ) ברכות ה' ב"א. (ג) ב"ק כ"ז ב.

הבשרים ולנקות החשודים ועוד הנגול ושננב לו ושנאבר ממנו חטא שנגזר לו צער ונגזר על החוטא לנסותו והנה עשה מה שאותה נפשו ומה שהוחזרה הנזילה והאבירה והנזיבה בעל כרחו אין לו זכות ואין ממעטין מן הפורענות לאשר נזל כי מן השמים ריחמו על הנגול ויש שמוצא מה שנאבר ממנו אפילו במקום שרבים מצויים או מוצאין ומחזירין לו ואם ננב או נגול משיבין לו פעמים אפילו בלא זכות כגון מי שהשעה משחקת לו ולא עוד אלא אפילו מגלגלין הפסידות לאחרים כדי שירויח מי שהשעה משחקת לו ויש מי שמוצא אבירתו ומחזירין לו נזילתו או נזילתו בתפלתו או בתפלת אחרים או בזכות אחרים התלוין בו:

תתתלס. **כתיב** (מיכה ו' י"א י"ב) האש בית רשע אוצרות רשע א' ואיפת רוזן ועומה ב' האוכה במאוזני רשע ג' ובכיס אבני מרמה ד' אשר עשירה מלאו חמס ה' ויושיבה דברו שקר ו' ולשונם רמיה בפיה ז' הרי ז' וכנגדם ז' (שם שם יד טו) אתה תאכל ולא תשבע א' וישחק בקרבך ב' ותסג ולא תפליט ג' ואשר תפליט לחרב אתך ד' אתה תזרע ולא תקצור ה' אתה תדרוך וית ולא תסוך שמן ו' ותירוש ולא תשתה יין ז' זהו שנאמר (ויקרא כו כד) והכיתי אתכם (שם שם כא) שבע כהטאטיכם:

תתתמ. מלך יושב על כסא דין מורה בעיניו כל רע, מי יאמר זכיתי לבי, טהרתי מחטאתי, אבן ואבן איפה ואיפה תועבת ה' גם שניהם (משלי כ ח ט') האוכה במאוזני רשע ובכיס אבני מרמה למה הוצרך לומר זכיתי לבי אצל אבנים כי כל עבירות שאדם עושה זכות כיוצא בו שוקלין אם יש בשוה אבל העול במאוזני רשע ובאבנים ובכלים כשם שהוא עושה במאוזנים כך העליונים יכריעו לעונותיו כמו שהיה רגיל בעולה מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי אבן ואבן אע"פ שאינו שוקל ומורד בהם אלא שבביתו הם שהרי נדעון תיקן אסור ולבסוף זנו אחריו ולא זנה אחריו כך שמא יבא למדוד בהם ולשקול בהם וזהו מי יאמר זכיתי לבי לתת ולקבל בהם אינו וכא': **תתתמא.** ואל יאמר אדם אוכה במאוזני רשע ואתנהו לצדקה או אתן אותו למי שהוא חייב ואעשה זכות לי ולו כיון שאינו יכול לבקש לו שיתן צדקה אלא על ידי עול במשקל (שם י' לא) ופי' רשעים תהפוכות (שם י"א א ב) מאוזני מרמה תועבת ה' ואבן שלמה רצונו בא ודון ויבא וגו' (שם טו י' י"א י"ב) במשפט לא ימעל פיו פלס ומאוזני משפט לה' מעשהו כל אבני כים תועבת מלכים עשות רשע:

תתתמב. טהרתי מחטאתי אבן ואבן איפה ואיפה תועבת ה' גם שניהם (שם כ' י"א) גם במעלליו יתנבר נער (שם כב כג כד) קוה לה' ויושע לך תועבת ה' אבן ואבן ומאוזני מרמה לא טוב מה' מצעדי גבר למה כך פעמים הוהיר הקב"ה על עיוות משקלות פעמים ועל אבנים פעמים אלא שלמה אמרם ב' פעמים אחר שלא לעשותם לצורך גר ותושב ואחד לגוים ועוד לדרוש סמוכים ופי' רשעים תהפוכות מאוזני מרמה שלא תאמר אני לא אעשה אבל אם הוא הביא גדולה ממקום אחר ורוצה למכור לי או לקנות קטנה והוא בעצמו מטעה את עצמו לכך אמר ופי' תהפוכות מאוזני מרמה בא ודון וגו' והשני בא לומר שלא יאמר המלך (א) מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע (ב) כשם שמנה שלקדש בפול כך שלמלך לכך אמר (יחזקאל מה ט) רב לכם נשיאי ישראל חמס ושוד הסירו משפט וצדק עשו וכו' עד מאוזני צדק ואיפת צדק ובת צדק יהיה לכם ולכן סמך מלך במשפט לא ימעל פיו פלס ומאוזני משפט מעשהו כל אבני כים תועבת מלכים כל עושי רשע והשלשי אס באו ילדים ותיקנו משקלות אבנים ומאוזנים

ספר חסידים

שילדי גוים כיוונו בשל אביהם שהיו יותר או פחות וילדי יהודים משחקים עמהם ותיקנו כמותם או של קטנים יהודים ששקלו חוליהם מכוונים אלא מפני שטיט ששקלו בו שזה שוקל מזה לכך אמר מהרתי מהמאתי אבן ואבן גם במעלליו יתנכר נער והרביעי כגון שלא יאמר ראובן והלא אתמול רימני וחייב לי ואינו [ע"ב] רוצה לשלם לי וכפר לי אקח ממנו על ידי אבן ומאזני מרמה וזהו (משלי כ כב) אל תאמר אשלמה רע:

תתתמג. בפסוקי מאזני מרמה שביחזקאל ושבתורה (א) נעלם א' והו' שנשארו שבעה והכתי אתכם שבע כנגד שבע שמיתין ויובלות:

תתתמד. (ב) אל תאמר אשלמה רע קוה אל ה' וישע לך (משלי כד כט) אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו או אשיב לאיש כפעלו למה שתי מקראות אחד לדיני נפשות ואחד לדיני ממונות הראשון סמכו לאבן ומאזני מרמה שלא תאמר כאשר עשה לי במאזני מרמה ואבן כך אשלמה לו והשני סמכה לו אל עד חנם שאם העיר עליך והוכחש אל תאמר כן אעשה לו אם נגב לך אל תגנוב לו אם העיר עדות שקר עליך אל תעיד עליו עדות שקר:

תתתמה. (ב) ואלה הם שהם יותר מגול ואינם גול העשיר שאומר לעני תלוה לי והעשיר מלוה אותן ומרויח לעצמו בהן ומה שהיה לעני להרויח בהם זה גול לו וכן עשיר שהיה לו בתיבתו כמה ליטרין ואומר בלבו לא אפסוס במניין מעותי ולוה מן העני והם בכלל (ש"ב יב ד) ויקא הלך לאיש העשיר:

תתתמו. (ב) והיודע שמותר לאכול שום דבר או חפצים להטריף בהמה והוא יודע בברור שכשר ואם היה מגיד להם ראיותיו היו מקבלים ושוקק

הרי גורם בשתיקתו הפסד לחבירו:

תתתמז. (ג) אל יהא משל אחרים בידך בריות שלך כי כמו שאתה מרויח כן יהא הוא מרויח נמצא שגולתה לו כל אותו הרויח אע"פ שאמרת לו תמתין כי הוא סבור כשיהיה לך תפרע לו ואם תזוהר באלה יהי חלקי כחלקך וכשם שצריך אתה להתנהג בנאמנות עם ישראל כך עם הגוים ואם ישעה הגוי את עצמו תזוהר שלא ידע אחר כך ויתחלל שם שמים על ידך (ג) ואם אין בידך אלא משל אחרים אל תתן צדקה שמה לא יהיה לך במה לשלם:

תתתמח. איש היה בכפר ושאל לחכם אמר לו כבר אני מתמעט מנכסיי ואין לי כי אם מעט אי זה טוב שאלך נע וגר מעיר לעיר שאקבץ כדי שאפרנס את עצמי ואת בני או אקח ממון של גוים ואברח עם הממון ולא אצטרך לבריות (אמר ד) לו החכם מוטב שתצטרך לבריות ואל יתחלל שם שמים על ידך שיאמרו כל היהודים גנבים ורמאים וכל אדם שיש לו מעט וממתין עד שיתחייב לגוים הרבה וכשילך מעיר לעיר לא יתנו כל כך הרבה אם מעכב הוא חוטא וגם אם לוקח הרבה חובות עליו עד שלכסוף יתפשוהו בחובותיו ויבאו יהודים לפדותו גם זה חוטא שיעכב כל כך אלא כשיש לאדם מעט קודם ילך ויקבץ עד שלא יתחייב וזהו רואה את הנולד שאם יעכב עד שיתחייב הרבה ויצטרך לברוח או יתפסוהו ויפדותו הרי כגוול את הרבים מה שתחילה יכול לעשות בדבר מועט:

תתתמט. (ה) מן הרין לא היה ללוה לעבור בלאו כי אנוס הוא מפני דוחקו אלא למה אמרה תורה (דברים כג ב) לא תשיך שלוה עובר בלאו מפני שמכשילו שנאמר (ויקרא יט יד) לפני עור לא תתן מכשל:

(ח) תתתמ"ח. (ג) תתתמ"ח וכו' לנ"ל כ"י תתתמ"ז וס"י תתתמ"ז וגם בנדפס כ"י ט"ה. (ג) ע"כ כ"י תתתמ"ח. (ד) בנדפס כ"י תתתמ"ח. (ה) תתתמ"ז.

תתתמנ. (ב) ר"ל כי האל"ף בתיבת מאזני נעלם בקריאה.

תתתן. (ב) (א) הלוקח ריבית והגנול ואח"כ משיבין לבעלים המקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו דוקא כשהגנול אינו חייב לאחרים אבל אם הגנול חייב לאחרים ואין לו מה לפרוע להם יש לו לקבל מהם כדי שישלם להם:

תתתנא. (ג) (א) כל המטלטלין נקנין במשיכה וכל המקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו:

תתתנב. (ד) (א) המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו הלזה מן הגר שנתגיירו בניו עמו לא יחזיר לבניו ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו:

תתתנג. אם תחפץ לעשות שותפות עם אדם ראה וחקור קודם אם היה חבר ושותף עם אחר ואם נתקוטטו יחדיו ואם בשעת כעסו הגדול גילה על חבירו מה שידע בו מה שלא גילה עליו בהיותו באהבה עמו אל תתחבר אליו שאם היה צדיק בהיותו באהבה עמו היה לו לגלות מעשיו הרעים לצדיק אבל עתה כשכועס מגלה עליו סור ממנו ואל תכניסו [דף קט"ז] אצלך כי כשיכעס עליך ידבר עליך שקר אשר לא חשבת כיון שמצוי עם השוא כך יגנוב לך ויבא לידי שבועת שקר או יביא לידי שבועה אבל אם תראה שבשעת כעסו יורה על האמת ובשעת שמאבד ויכול להשביעך לגלגל עליך שבועה והפסד ואעפ"כ אינו חושדך תבחרהו לחבר לך כל"ג מי שמתקוטט עם אדם ויגיד עליו מה שלא הגיד קודם שנתקוטט אל תאמן בו (אסד) שתשמע שמעון אומר טובות על ראובן חקור שמא נהנה ממנו שכל מה שתשמע שנהנה משבח את מי שמהנהו אל תאמן (לדבריו) וכל מה שתשמע מן השונא שמדבר על מי ששונא אל תאמן לו ולכל אזהביו עד שתשמע דבריו שכנגדו:

תתתנד. (ו) אם תראה אדם שנוהר ממך שלא תמצא עליו מוס ופנס אם צריך לך אל תאמן בו"ז) ואם תראה איש שתרבותו טוב ונוהר מכל אדם והוא צריך או לאשה או לשום דבר שמא בשביל זה נוהר אבל אם תראה שאינו צריך לך ונוהר ממך תאמן שהוא טוב:

תתתנה. אדם שנכנס לעיר שאינו מכיר איזה נאמן שיפקיד ממנו בידו באותה עיר שהיה קודם שקרובה לאותה עיר יחקור וכשיחקור ויאמר ראובן נאמן שם שמא קרובו הוא ומשבחו לכך יחקור משנים או משלשה מי נאמן ולא יאמין לאדם שאומר על קרובו שהוא נאמן וכתוב (משלי כו ב) יהלך זר ולא פיה נכרי ולא קרובך יהלך זר ישראל נכרי יעשה אדם נאמנות אף לגוים שלא יתחלל שם שמים על ידו אף לגוים פ"י לבין הגוים:

תתתנו. אם יהודים טובים הולכים לעיר אחרת ואתה משם והוא שואל למי אאמין כספי אם אותם ששואלים ברוקים לך שלא יגלו עליך לשון הרע שלא יאמרו אותו פלוני הגיד לנו שאינך נאמן ויבא לידי קטטה יאמר אל תאמין לאותו פלוני ופלוני ואל יהא לך משא ומתן עמו כי ירמה אותך ואפילו גוי מעריפא שלך כדי שלא יתחלל שם שמים אבל כשהזהירתי לא יהא חילול השם אבל אם אין ברוקים לך תאמר לו על נאמן עם אותו יהיה לך משא ומתן ובידו תפקיד ואם היה לי משא ומתן או להפקיד לא הייתי עושה כי אם עם אותו ואם בתוך העיר ושואל לך יהודי או גוי על פלוני ואתה יודע שרמאי הוא אתה מגיד לו כדי שלא יתחלל שם שמים ואם יאמר לך אם כן תמכור אתה לי זה לא יתכן שלא יחשדך שבשביל עצמך אמרת אבל אם הוא

(ב) תתתנ"ז. (ג) תתתנ"ח. (ד) תתתנ"ט. (ה) ע"כ. (ו) תתתנ"י. (ז) ע"כ.

תתתנ. (ב) בבא קמא צ"ד ב'.
תתתנא. (ב) שביעית פרק י"ט מ"ט.
תתתנב. (ב) גם זה שם.

תתתנח. 3) אם רואה אדם שמפקדים ביד אביו ואמו או ביד רבו והוא מכירם שלא יעשו נאמנות אם שם חכם הגון יאמר לו שלא יתן ביד אביו ואמו ורבו וינגלה לו האמת ואם מי שמפקיד אינו כל כך הגון לגלות לו יאמר לו אל תתן בידם ואל יאמר על אביו ורבו רשע הוא אלא לשוכים יאמר האמת ואם יודע שהם נאמנים אל יודיע שהם בקיאים להרויח ואם המפקיד הגון יאמר לו האמת ואם אינו הגון צריך להזהירו כדי שלא יביאנו לידי שבועה:

תתתנמט. ג) לעולם ישקול אדם אם יש לו כסף ואם יש לו פשישים ימנם קורם שיתנם מידו או כשיקבלם (א) ואפילו הם נאמנים שמא יתחסרו בלא ידיעתו או אחר יקחם ואם לא ימנם או ישקול הכסף יחשוד חבירו או חבירו יחשדהו: **תתתנמט. ד)** ראובן שהגוי חייב לו מעות וראובן לשמעון והגוי מונה וראובן מנה ונתן לשמעון ולא היה ראובן כל כך מונה בדווקא כי אמר כיון ששמעון ימנה אחריו ולא חשש שמעון ושמעון לא מנה אז מיד כי אמר כשיתיה לי פנאי אמנה כי נראה לו כיון שראובן מנה אחר הגוי שלא טעה ואחר כך מנה שמעון ומצא פחות ושמעון יודע כשיאמר לראובן פחות מצאתי שיאמין לו לא יאמר שמעון לראובן פחות מצאתי מפני [ע"ב] שפושע וכבר הגוי הלך לו ויאמר ראובן הלא מנית אחרי אלא ימנה מיד במעמד שניהם ואם ימצא פחות יאמר האמת וכן אם יהודי שאינו הגון מנה ונתן לשמעון בזה העניין:

תתתם. ראובן שאמר לשמעון ראה הבשלת שעושה לך לוי שכשאתה בא סוגר תיבה שלו כי ירא פן תגנוב לא יחשדנו ועוד לא יביאנו לידי שבועה ואם היה מניח מפתחות כשהיה מפסיד שמא היה חושדני ואם לא היה חושד אותי אני הייתי מצטער כי הייתי חושב שמא פלוגי סבור שאני נגבתי נמצא אני תושרו והוא אינו חושד אותי והחושד בכשרים לוקה בנופו וצריך אדם שיהא לו לב טוב עם חבירו (משלי כו יט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם הנהס) אמרו (א) החושד בכשרים לוקה בנופו ואמרו (ב) יהא כל אדם בעיניו כליסטים אלא זה שהחושד בפה אבל להזהר ממנו יזהרו) ד"א אם כבר בדוק לך אין להזהר שהרי (ג) ר' יוסי ור' שני תלמידי' לגבי ר' חנינא בן גמליאל והושיב נער לשמור טהרות וכעס ר' יוסי שזוהר מפניהם ור' יהודה אמר משהרב בית המקדש הכהנים שומרים ועושים סייג לטהרות:

תתתסא. כל אדם החושד לחבירו בלא דיבור שאינו מאמינו ושומר ממנו אם הנחשד מצטער על חנם מצטער אע"פ שהוא נאמן (א) ואשר הקפיד ר' יוסי על ר' חנינא בן גמליאל שלא האמין לשלוחי ר' יוסי ור' יהודה המהרות דמשמע סייג

(ה) נמוך ק"י תחל"ג. (ו) ע"כ.
(ח) תחל"א. (צ) תחל"ב. (ג) ס"ב. (ד) תחל"ג. וגם הסיוע הזה נרשם ככ"י (בעמות) תתכ"ט.

תתתננ. (b) ב"ב ט' א', וכן כתב הרלב"ג, במיאורו לעורא בתועלת הרבני: להודיע שראוי להקדיד הממון הרב של הקדש ביד רבים במשקל כדי שלא יוכלו לקחת ממנו ולא ישיגם ג"כ חסד כי אם לא יהיה הדבר כן הנה כבר יקרה שישגם חשד שנגבו מן הממון כו'.
(b) שבת צ"ז א'. (א) ד"א רבה פ"ה. (א) בכורות ל' ב' ויערש כי יש איזה שנינים.
(b) הלשון משובש קצת.

עשו כהנים על הטהרות משחרב הבית (ועתה!) אם חסיד לא יאמין לחסיד אחר מאכלו אל יקפיד וגם אם אינו מאמינו ממנו לא יקפיד כיון שאינו מדבר בפירוש בדיבור^(ז) יהיה פיקח וישתוק ויזהר שלא יכעוס (ב) ובית שמאי ובית הלל היו שואלין:

תתתסג. (ג) אל יגרום אדם לעצמו להיות כפוי טובה כגון ראובן אם יאמר לשמעון תלוה לי כך וכך ילוה לו כי ראובן בעיני שמעון נאמן אבל שמעון בעיני ראובן אינו נאמן לא יאמר ראובן לשמעון תלוה לי שאם ילוה לו אחר כך יאמר שמעון לראובן תלוה לי וראובן לפי שאינו מאמינו לא ילוה לו ויאמר שמעון ראו כפוי טובה לנגדי לכך^(ד) לא יאמר ראובן לשמעון תלוה לי. אל יבייש אדם את חבירו אפילו בדבר שהוא לא היה מתבייש בדבר כגון אדם שבא אליו ואומר לו תלוה לי ואני אפרע לך או תשאל לי חפץ פלוני וזה ירא להאמינו ואפילו לפני עדים פן יוציא בקושי מתחת ידו אם אותו יאמר והלא פלוני יהיה ערב שלי אל תאמר אז אלוה לך אלא אמור לו אחשוב בדבר ולך בסתר אצלו ואמור לו פלוני אמר לי שתהיה ערב שלו כנגדי אם תחפוץ לא אקבל אותך לערב ואם נתן לך רשות אמור לו אע"פ שפלוני לא יפרע לך תתן אתה לי אל יאמר אדם לו אם פלוני יהיה ערב או קבלן שלך אלוה ואשאל לך וזה יאמר לאותו אדם תהיה ערב שלי אם יהיה ערב והוא ירא פן לא יפרע לו הרי זה גורם (א) שחבירו מצטער על ידו ואם לא יהיה ערב הרי מתבייש חבירו על ידו ועוד גורם שישנא אותו לפי שלא רצה להיות ערב שלו:

תתתסג. ראובן היה צריך למעות אמר לשמעון תלוה לי אמר לו לא אלוה לך בלא ערב ובא יהודה ואמר לראובן אמצא איש שיהיה ערב בשבילך הלך אצל יוסף ואמר ליוסף בפני ראובן תהיה ערב של ראובן שילוה לו שמעון ואם הלוח שמעון לראובן ולקח יוסף לערב וזה עשה בשביל הבשת כי גם יוסף אינו נאמן בעיני שמעון הרי זה יהודה חטא שאמר בפניו וגרם שהלוח לו אע"פ שבעיניו אינו נאמן יוסף הערב ואם לא הלוח לו הרי גרם שיוסף וראובן ישנאו את שמעון שלא רצה להלוות או אם יוסף אינו רוצה להיות ערב של ראובן אי אפשר שזה ראובן שהיה צריך למעות שלא ישנא את יוסף שלא רצה להיות ערב וכוונת יש לו שהרי לא היה מאמינו אלא היה לו לומר שלא בפני הלוח אם חפץ להיות ערב:

תתתסד. בתנחומא בפרשת ראשי המטות (א) מעשה (ב) בהר המלך שהיו שם שני אלפי עיירות וכולם נחרבו על שבועת אמת כיצד אמר לחבירו בשבועה שאני הולך ואוכל ואשתה כך וכך למקום פלוני והיו הולכים ומקיימים שבועתם ונחרבו ומה הנשבע באמת כך [רף קש"ד] הנשבע לשקר על אחת כמה וכמה: **תתתסה.** (ס) מעשה באשה אחת שהלוותה מעות לגוי כשבא הגוי לפרות המשכון אמר פחות הלוותה לי אמרה האשה למה תכפור לי והלא אשים אצבעותי על הספר ואשבע שאתה חייב לי כך כמו שאמרתי ונתן לה בלא שבועה אמר החכם לא בטוב עשית אמרה והלא לא נשבעתי ואפילו הייתי נשבעת היה אמת אמר לה כיון שמעולם לא נשבעת וקפצת בלא דין ודברים חמאת וכוונתה שבועה נשבעו אצבעות יד בתורה מפני שהיו מקצת אומרים אז בטוב עשית לא יקרה עון בדבר הזה והחכם אמר להפך והכריע הקביה לדברי החכם ושאלו לחכם היאך לעשות אמר פעמים (ב) נהג ק"י תתל"ג. (ג) ע"כ. (ד) תתל"ג. (ה) הפיקן הזה לא נכנס. חלל נקטן שלחמיו נכנס תתק"ו.

(ג) צ"ל וכמו שהיו שואלין אל שמאי והלל וכוונת רבנו על מה שאמרו שבת ל"א א': שהלל לא הקפיד.

תתתסב. (ה) ר"ל אותו שנעשה ערב. **תתתסד.** וכן במדרש רבה שם. (ז) במדרש הנוסחא ינאי.

שהגוי שוכח כגון אם הגוי נאמן בעיני היהודי ושוכח ואם היהודי חפץ לומר אשבע והגוי גם נאמן בעיני הגויים ויאמרו הכל זה היהודי חפץ לישבע לשקר אלא יאמר אני יודע שאתה שכחת אני אאמין בשבועה שלך על מנת שתשבע אפילו אם שכחת שתהא שבועתך חלה עליך וכשיבא לישבע אל ימתין עד שיאמר הגוי להביא הקדישים ואל יניח הגוי לישבע ואל יאמר לגוי במי אתה רוצה לישבע מפני שהגוי יזכיר שם אלהיו והקדישים וכל שכן שלא יזכיר היהודי שתשבע באלהיו ובקדישים שלך ואל יזכיר היהודי שתשבע באלהיו ישראל כי אינו חושש לשקר וכשבא הגוי לישבע אל יניח לו היהודי לישבע (ח) וגם היהודי לא ישבע לשקר בקדישים שנאמר (שמות כג יג) ושם אלהים אחרים לא תזכירו וְלֹא יִשְׁמַע עַל פִּיךָ וְלֹא תִזְכָּר שְׁמֵינִי נֶאֱמַר וְלֹא תִזְכָּר בֵּין יְהוּדִים בֵּין גּוֹי לֹא יִלֹּחַ כִּי אִם בְּפָנֶי עֲרִים וַיֹּאמֶר לוֹ אֵל תִּפְרַעֲנִי אֲלֵא בְעָרִים אִזְלָא יבֹא לִידֵי שְׁבֻעָה:

תתתסו.ג. גוי שבא לכרות ברית עם ישראלית או יהודי עם גוייה לא יתקע היהודי בכף הגוייה ולא הגוייה בכף היהודי ולא יהודית בכף גוי ולא הגוי בכף היהודית אע"פ שהירד מעוטפת בבגד:

תתתסו.ד. הרי יהודה שאמר (בראשית מד לב) וחטאתי לאבי כל הימים (א) היו עצמותיו מגולגלין בארון לכך לא יאמר אדם בשבועתו כך אוכה לעולם הבא אם לא כך הוא:

תתתסו.ה. לא יתחיל אדם בפיוטיו בתיבה או בשתיים השם כי כן מנהג כשאדם אומר לחבירו מה אתה כותב והוא [אומר] אותו פיוט או יאמר כתוב לי סדר ראש השנה וזה משיב ואומר איזה ויאמר אהללה אלהי (א) הרי על חנם הזכיר השם והלא בספר תהלים (ב) בראש מזמור ובסדר אהללה אלהי הרי הזכיר השם בתחילה כי הראשונים היו מקיימים (תהלים כד ד) אשר לא נשא לשוא נפשי (מלאכי ב ה) ומפני שמי נחת הוא והיו עושים בחכמה כי כך היו אומרים סדר של יום ראשון וסדר של יום שני ומזמור של יום פלוני:

תתתסו.ו. לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא (שמות כו) לא יוציא שם שמים לאמת שהוא בעין שוא כגון ראובן שידע בשמעון שיתן לו לחם ומים כשיבקש ממנו והוא אומר לו בעבור האלהים או בכל לשון שהוא מזכיר שם אלהות (א) יאמר לו עשה בשביל האלהים ותן לי והוא בלא זה נותן לו והוא רואה שחותר לתת לו לא יאמר עשה בשביל האלהים או אם סבור שלא יתן לו לא יבקש בשביל השם. (אס"ז) תשמע שאדם מזכיר שם כגון שרוצה לומר הקב"ה עשה לי כך וכך וכיוצא בו אל תרלב ליכנס בתוך דבריו כשהזכיר השם שהרי ישתוק לשמוע דבריו נמצא גורם לו שמוציא שם שמים לבטלה כשאמר הקב"ה אל תפסוק דבריו אבל אם הזכיר את השם כדי לקלל או תפסוק דבריו כי יחטא כשמקלל:

(ב) עיין לקמן סי' תתקנ"ח ו"ט ע"ס. (ג) כעין זה לקמן סי' תתקנ"ז. (ד) תתקנ"ח. (ה) תתקנ"ז. (ו) תתקנ"ח. (ז) תתקנ"ז.

תתתסו. (ב) ב"ק צ"ב א'.

תתתסו. (ה) המשנה למלך הלכות ברכות פ"א מביא משם הריב"ש דלאו דוקא שם בן ד' דה"ה נמי אלהינו. (ז) מזמור קמ"ז ונראה מזה כי גם רבנו דן אשר ראשי המזמורים אינם מחיחסים אל המזמור ועיקר המזמור מתחיל מפסוק ב' שהרי כאן אהללה ה' הוא פסוק ב' וכתב הרב המג"ח בחלק"ט ח"א תשובה פ"ט: מי שנדר לקרות כמה פסוקים של תהלים מסתברא שלא יעלו לחשבון התחלת המזמורים כגון למנצח מזמור לדוד וכיוצא שכפי הנראה אינם מכלל המזמור ועיקרו. אלא הודעת מי היה המזמור והמתנבא על העתידות הרמוזות באותו מזמור. והדרשות שדרשו בהם הרשנים לא יעשו אותן עיקר המזמור להכחיש את המוחש שבאמת אינם מעיקר המזמור. עכ"ל.